

MUSEUM M117 FIM bulletin

Muzeum
Novojičína

OBSAH ČÍSLO 01/24

TOTO ČÍSLO MUZEJNÍHO
BULLETINU JE VĚNOVÁNO
RODNÉMU DOMU
FRANTIŠKA PALACKÉHO,
KTERÝ DNES PŘEDSTAVUJE
VÝZNAMNÝ TURISTICKÝ
BOD OBLASTI SEVERNÍ
MORAVY A SLEZSKA.

Muzeum

Rodný dům F. Palackého 4

Rozhovor

Michal Kamp8

Pavel Máša14

Sbírky

Lidový oděv v Hodslavicích20

Fenomén

Člověk na rozcestí26

Focus

Socha Františka Palackého.....30

Musaeumplay

František Palacký a jeho cesta za
poznáním aneb Jak malý František
sekal latinu.....34

Varia

Botanická vzácnost
na Trojačce.....38

Za humna všednosti.....40

// EDITORIAL

Milí čtenáři,
jméno Františka Palackého zná v této zemi každý, kdo prošel povinnou školní docházkou. A mnozí také vědí, že se narodil v Hodslavicích. Jaké ale byly osudy jeho rodného domku, který je jednou z poboček Muzea Novojičína? Jaké vztahy Palacký za svého života udržoval s K. H. Borovským? A jak Palackého odkaz ovlivnil moderní české dějiny? To už ví jen málokdo. Hodslavice však nejsou jen synonymem pro rodiště Františka Palackého. Samy o sobě skrývají mnoho zajímavého, jak z minulosti, tak ze současnosti. Koneckonců posuďte sami. Přejeme vám poučné čtení.

SOUČÁSTÍ VÝSTAVY O ŽIVOTĚ A DÍLE FRANTIŠKA

PALACKÉHO JE TAKÉ KOMŮRKA S PŮVODNÍ RODNOU

KOLÉBKOU A OSOBNÍM DENÍKEM.

Z DOBY DĚTSTVÍ FRANTIŠKA PALACKÉHO
SE NEDOCHOVALY O VZHLEDU CHALUPY
ŽÁDNÉ BLIŽŠÍ ZPRÁVY.

// PRVNÍ ŠKOLA I ZEMĚDĚLSKÁ USEDLOST

ZDENĚK ORLITA

MUZEUM

foto: Rodný dům Františka Palackého

V době narození a prvních let dospívání Františka Palackého představovala vesnická komunita Hodslavic svébytný agrární mikrosvět. Po dlouhé generace se sociální a společenské poměry zdejšího společenství utvářely s ohledem na vztah jeho členů k zemědělské půdě. S ohledem na tuto vazbu utvářeli hodslavickou obec na přelomu 18. a 19. století především tzv. usedlí, tedy hospodáři, jejichž společenské postavení se zakládalo především na držbě půdy. Tuto uzavřenou komunitu

jména podruzi. František Palacký trávil na přelomu 18. a 19. století své dětství v domě, který byl nejen první evangelickou školou, ale současně i zemědělskou usedlostí.

Kromě úřadu evangelického učitele zastával Jiří Palacký v Hodslavicích rovněž práci obecního písaře, obchodníka se dřevem, provozoval povoznictví a hospodařil na chalupnické usedlosti, v níž až do roku 1820 současně vyučoval. Z doby dětství Františka Palackého se nedochovaly o vzhledu ot-

foto: Inventar knih Johanna Pilecky (1834)

spojovaly společné rituály, sňatková politika i povinnosti lišící se od sebe rozsahem zemědělských usedlostí nebo kvalitou půdy. Ani sousedé utvářející rolnickou komunitu Hodslavic netvořili na přelomu 18. a 19. století jednodílnou skupinu, ale hospodařili na selských gruntech a chalupnických usedlostech. Mnohem rozmanitější sociální skupinu potom tvořili neusedlí (bezzemci), mezi něž patřili ze-

covy chalupy a jejím hospodářským zázemí žádné bližší zprávy, a tak lze nahlédnout alespoň do usedlosti jeho strýce, otcova bratra Ondřeje. Tento příležitostný tkadlec hospodařil rovněž jako chalupník a inventář sestavený po jeho smrti v roce 1813 dokumentuje majetkové zázemí rolnické rodiny v této podhorské obci. V srpnu téhož roku zanechal Ondřej Palacký své ženě Rozině v chlévě krávu a prase.

Ve stodole měřici pohanky, deset měřic brambor, třicet snopů ovsa a čtrnáct měřic žita. Při stavení se nacházel jeden malý vůz, sáně a dvojce kolečka či trakaře. Dále náradí, které bylo po ruce k běžným pracím: malá pila, poříz, čtyři vrtáky, sekáč (majzlík), pilník, dva srpy, jednoruční sekera, lopata a motyka. Součástí vybavení domu byly rovněž dvojce troky a dva menší sudy. Ve světnici zanechal také tkalcovský stav, za nějž zasedal především v zimě, když pominuly zemědělské práce. Z jeho šatníku se dochoval modrý kratší kabát, kožich, vesta, vycházkový kabát, dva páry kalhot, holínky, klobouk a tři košile. Nicméně kromě hospodářství zanechal Ondřej své ženě i dluhy. Především nevyrovnal účty s bratrem, hodslavickým kantorem a příležitostným obchodníkem Jiřím Palackým, jemuž nesplatil 8 zlatých za dodané dřevo. Dalšímu bratru Václavovi dlužil 30 zlatých za obilí a blíže neurčené naturálie. Pozůstalostní spis chalupníka Ondřeje Palackého, dokumentující poměry v chalupnické usedlosti, tak alespoň částečně nahrazuje nedochované „hodslavické svědectví“ Františ-

kova otce Jiřího, který odhalil své majetkové poměry až jako hospodář na fojtství v Zubří. Když ve svých 52 letech zemřela v listopadu roku 1822 v chalupě číslo 108 matka Františka Palackého Anna (rozená Křižanová), zanechala po sobě kromě jedné krávy totiž pouze inventář se soupisem šatníku. Po její smrti si v rámci obecní dražby sousedé odkoupili jednu zelenou a tři modré sukně, kožich, zástěru, dvanáct košil, dvojce páry punčoch, střevíce a pět čepců. O vybavení domu se však její pozůstalostní spis nezmiňuje.

O chalupnické usedlosti Jiřího Palackého se v prvních desetiletích 19. století velmi stručně zmiňují i hodslavické gruntovní knihy. Obecní písař a evangelický učitel ji postavil v roce 1796 na pozemku o výměře necelých tři sta čtverečních sáhů, a to v trati nazývané Horní kopec, v místech stezky pro dobytek. Zmínka o chalupě postavené částečně „z dobrého materiálu“ a dřeva naznačuje, že Jiří Palacký použil koncem 18. století na stavbě kámen a cihly.

Bücher Verzeichniß

Nach dem am 16. Junij 1822 von dem hiesigen Pächter
Johann Palacký in Zubří gefertigten Inventar
des hiesigen Hauses Nr. 108. Von dem Pächter
Johann Palacký in Zubří. In der
Stadt und Pfarre zu Zubří.
Am 16. Junij 1822.

Nr.	Titel des Buchs	Verf.	Ort	Jahr	Blätter	Preis	Notiz
1	Spannhammer des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1796	8	3	6
2	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1817	8	1	4
3	Trucularorum Quotienten	Cicero	Wien	1816	8	1	4
4	Tabularium Quotientum	Dez	Leipzig	1798	8	2	9
5	Moravia Historica	Dez	Leipzig	1786	8	3	20
6	Lineamentis fidei christianae	Dez	Leipzig	1799	8	1	2
7	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1816	8	1	2
8	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1816	8	1	2
9	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1780	8	1	6
10	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1786	8	1	2
11	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1778	8	1	2
12	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1816	8	1	4
13	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1792	8	1	6
14	Compendium Geometriae	Dez	Leipzig	1778	8	1	2
15	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1779	8	1	2
16	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1779	8	1	3
17	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1788	8	1	2
18	Rechnung des hiesigen Kantors	hiesig	Zubří	1804	12	1	1
	Summa					24	120

foto: Vzorová tabulka pro vyuku pisma, triviální škola v Životicích (1782)

// MENTOR A PODPOROVATEL REBELA

ROZHOVOR VEDL

ALEŠ KNÁPEK

ROZHOVOR S MICHALEM KAMPDEM**KAREL HAVLÍČEK BOROVSKÝ****SE NARODIL ROKU 1821 V BOROVÉ
U PŘIBYSLAVI. POZDĚJI****ZAČAL STUDIA V NĚMECKÉM
(HAVLÍČKOVĚ) BRODĚ, KAM SE
PŘESTĚHOVALA I JEHO RODINA.****DO DOMU, ODKUD BYL****ODVEZEN DO ZNÁMÉHO
VYHNANSTVÍ V BRIXENU****A KDE JE DNES UMÍSTĚNO
MUZEUM. S JEHO BÝVALÝM****ŘEDITELEM SE POKUSÍME****POODHALIT VZTAH DVOU****VELIKÁNŮ A SPOLUTVŮRCŮ****ČESKÉ KULTURY.**

Michale, začněme hned zostra. Co bys jako jeden ze znalců Havlíčkova života řekl o jeho vztahu k Františku Palackému, který (o generaci starší) byl již velkou osobností české společnosti?

Ten rozdíl v generaci vedl asi nejprve ke vztahu podpůrnému a později partnerskému. Palacký, který byl vděčný za podporu, jíž se mu dostalo v mládí (díky tomu se také vlastně stal „zemským“ historikem), ve čtyřicátých letech v Praze najde Havlíčka a řekne si - ten je dobrý. Mohl by být přínosem pro naši věc, ve smyslu průbojnosti a schopnosti psát. Doporučí ho tady, zmíní jinde a Havlíček má najednou dveře otevřené, protože Palacký v malém okruhu tak zvaných vlastenců už tehdy hraje prim.

Palackého doporučení bylo jedním z hlavních faktorů rychlého Havlíčkova vzestupu?

Zaručeně, Palacký by ho nedoporučil, pokud by Havlíček v jeho očích nebyl schopný člověk. Komunikuje se Šafaříkem a ten ho doporučí do předpokládané dobré pozice v Rusku. Po trochu hořkém návratu se ale stane redaktorem Pražských novin. Právě jeho schopnost formulovat myšlenky pro tehdejší důležitý (téměř jediný) zdroj informací se hodí Palackému v šíření jeho koncepce a Havlíčka do jisté míry ovlivňuje.

Připomeňme, že Havlíčkovi bylo v té době méně než 25 let.

Jasně, do života se vstupovalo brzy. Oba začínají na vesnicích. Musí někde dostudovat. Havlíček z kupecké rodiny to má trochu jednodušší, protože nastupuje na šestileté gymnázium v královském městě Havlíčkově Brodě a pak pokračuje do pražského semináře. Palacký z chudších poměrů to měl trochu složitější. Nicméně pro oba je určitým pojítkem počáteční nábožensky formované prostředí, zkušenost s pedagogikou a pražské obrozenecké prostředí, kde se setkávaly důležité myšlenky své doby. Palacký ale neříká Havlíčkovi přímo co psát.

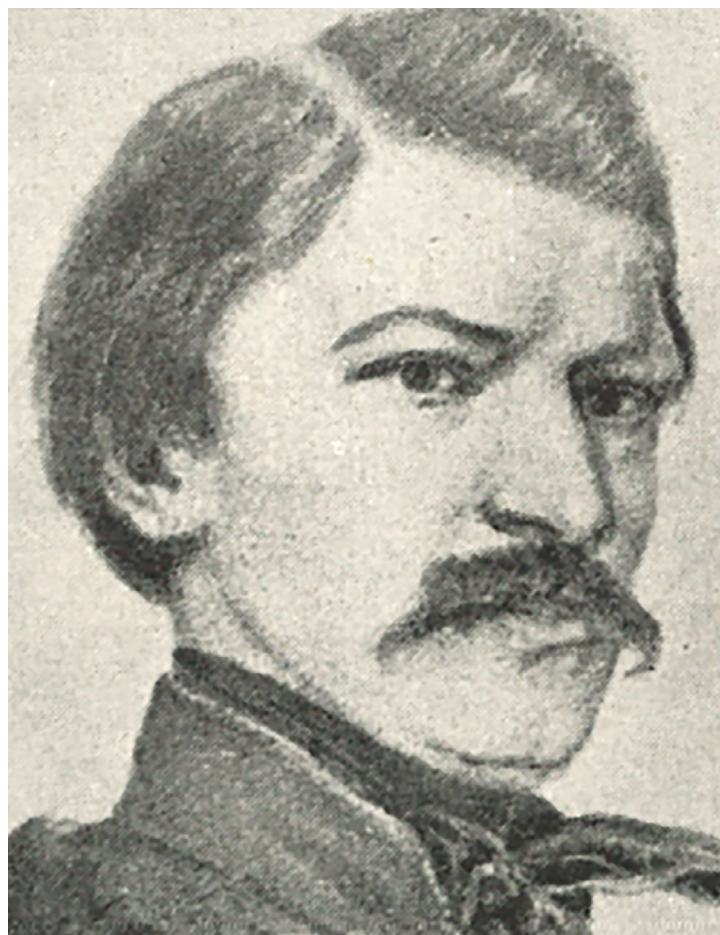
On s Palackého politikou souhlasil a jako novinář uměl ta témata opravdu „podat“ dvakrát týdně tiskem. Během revoluce 1848–49 dokonce denně! Palacký ani Havlíček ale nepatřili k radikálům bouří roku 1848.

To byly tedy počátky. Víme, jak se jejich vztah vyvíjel dále?

Palacký zůstává s Havlíčkem v kontaktu až do smutného a předčasného konce v roce 1856. V revolučním období byla ta intenzita značná. Ostatně zasedali spolu na kroměřížském sněmu. Dokonce na Vánoce den před narozením Havlíčkovy dcery Zdeňky přijíždějí z jednání do Prahy i s Riegrem. V roce 1851 vydává spis Duch Národních novin a dedikuje jej Palackému. Ze všech osobností, které si mohl vybrat...

Známe i nějaké podrobnosti nebo vzpomínky?

Poměrně zajímavý pohled nabízí dnes vycházející Havlíčkova korespondence. Je to pak znát i v Brixenských listech. Palacký si s ním píše, navrhuje mu, co by mohl zpracovat, co dělat. Vzniká idea psát dějiny

Ruska, ze které sejde. Každopádně krom rodiny, kterou má v Brixenu, je pro něj Palacký myšlenková kotva, protože s nikým jiným si nepíše na podobné úrovni jako právě s Palackým.

Měl Havlíček v životě ještě nějakou osobnost, která by jej inspirovala podobně jako Palacký?

Tohle je komplikované, protože Palacký v tomto období strašně vyniká. Když zemře roku 1876, tak i staročeši mají strach opustit všechnu tu politiku, kterou nastavil a která je primárně morální. Havlíček také přejímá ty morální prvky politiky, ale samozřejmě je větším oportunistou. Zda měl inspiraci v někom dalším, to není tak úplně zřetelné. Všechny ty nové osobnosti vznikají v éře těch revolucí a jsou to mnohdy Havlíčkovi vrstevníci. Třeba i Rieger jako typický příklad člověka, který staví svou budoucí prestiž právě na období 1848–50. Vedle toho tam jsou budoucí mladočeši, kteří jsou Havlíčkovými oponenty. On je opravdu nemá rád. Jsou pro něj inspirací, ale v tom negativním slova smyslu. Tedy v tom, jak to nemá být. Ironií je, jakým způsobem

pak Havlíčkova odkazu právě tyto lidé využijí a co z něj udělají. Paradoxně jsou Havlíček s Palackým bráni v pojetí českého vlastenectví jako konzervativní, ale u soudu roku 1851 hodí na Havlíčka, že je v podstatě radikál.

Takže pokud by tady byla nějaká osobnost, snad mimo Šafaříka, tak v mládí na Vysočině. Osoby Antonína Línska a Václava Brůžka. To znamená vliv venkovského kněžstva a venkovského učitelstva. Mladý Havlíček pak chce být knězem a později v Rusku učitelem.

Ty v současnosti působíš v Chotěboři, nedaleko zámku Maleč. Ten je spojený s Palackým i Havlíčkem skrze Riegra. Trochu pozapomenutou osobnost a souputníka našich velikanů. Politika, právníka, národohospodáře, prostě košatou osobnost.

Ano, z této slavné trojice dnes zůstal v širším povědomí hlavně ten Havlíček. Masaryk se totiž o něj opřel a upozadil zbývající dva. Mimochodem, právě Havlíčka jako téma má ve své publikaci „Karel Havlíček“ (1896). Na názorech Havlíčka Masaryk demonstruje svoji politiku a to, že je následovatelem Havlíčkovy politiky. Nikoli Palackého nebo Riegra, který tehdy ještě žije (!). Rieger byl ale bohužel vlastně neúspěšný politik. Člověk, který ať se snažil sebevíc na čele české politiky, tak nakonec odchází jako poražený. I Palacký neuspěl se svou politikou, ale po něm nám tady zůstávají ty Dějiny jako pořád viditelný enormní kus práce, byť dneska už v leccem překonaný. Jenže neúspěšným politikem za Rakouska byl i Masaryk, dokud „nevyhrál“ válku.

Masaryk tedy upřednostnil Havlíčka jako jakýsi národní příklad a trefil se, ano?

Ano, jde o jakéhosi ideálního bojovníka, který za tu svoji pravdu jde až do hrobu, a to je model, který se líbil právě Masarykovi. Pro současnost je těžké vyloženě aktualizovat myšlenky Palackého

nebo Riegra. Pokud ale čteš třeba Křest svatého Vladimíra, můžeš se zasmát díky nadčasovosti toho textu a podobně je to u jeho textů žurnalistických. Havlíček stojí u základů demokracie. Vysvětloval lidem ty základní principy, na kterých funguje občanská společnost nebo obecní správa.

Pojďme teď, Michale, trochu poodhalit tvůj vlastní vztah k tématu. Šel jsi studovat už se zájmem o to, co tady probíráme?

Ne, vůbec ne. Já naopak Havlíčka „nesnášel“ jako rodák z Havlíčkova Brodu, který musel s Havlíčkem pořád počítat. To máš Havlíčkův dům, náměstí, ulice. Studoval jsem osobnosti, které to město vytvářely. Podnikatelské rodiny, které měly na město mnohem výraznější vliv. Ten Havlíček to ale stejně nějak překryl. Prostě Havel, Havlíček, tady bydlel. Později jsem ale paradoxně měl v muzeu na starost fond Karla Havlíčka. Začal jsem se mu věnovat, protože jednak jsem musel a jednak mě zaujal Havlíček po Havlíčkovi. Jakým způsobem si z něj společnost dělá svého Havlíčka pro každou dobu a každou potřebu. Samozřejmě potom člověk vidí, jakým způsobem v čase vedle sebe figurují i s Palackým a Riegre. Po roce 1918 převládá Masarykovo pojetí historie, kde Palacký a Rieger už nemají mnoho prostoru, ale nastupuje silně husitství, Chelčický a vlastně i Masaryk sám jako vyvrcholení „českých“ snah ztělesněných ve vlastním státě, jehož je prezidentem.

Jak je vlastně dnes Palacký vnímán na univerzitách, když jsme u tvých studií?

Já zrovna z Palackého skládal zkoušku (smích). Pojetí Palackého Dějin, jak to napsal, proč to napsal a co tím myslel. Minimálně v Brně to bylo něco důležitého v rámci historiografie, vývoje pohledu na naše dějiny. Každopádně Palackého přístupu se české základní a střední školy dosud určitě nezbavily. Dějepis na školách se bo-

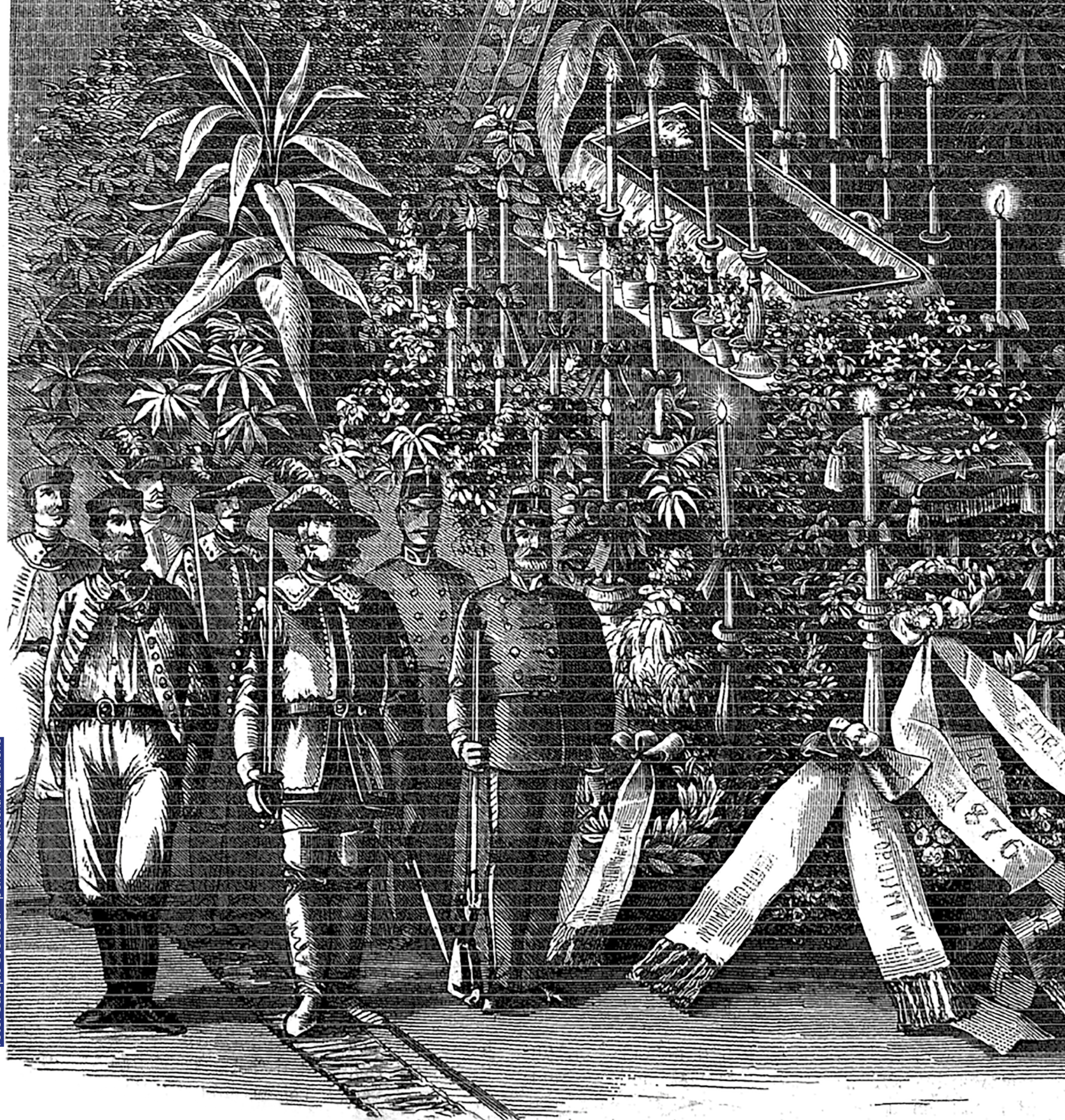
hužel učí stylem knížecí Čechy, královské Čechy, husitství a tak dál. Když jsem poslouchal manželku, co říkala páťákům o knížecích Čechách, zeptal jsem se jí po hodině, co si z toho mají děti odnést. Nevěděla přesně, prostě je to v osnovách a součást chronologického příběhu dějin. Měli bychom se dnes zaměřovat spíš na pochopení jevů a souvislostí než na jména a data na historické ose.

Michale, co bys na závěr našeho povídání doporučil čtenáři z dědictví těchto osobností? Nějaké poselství, které by dnes stálo za to znát?

Myslím, že jedna z rovin je přímo v těch historických textech. Dneska se hrozně mluví o lidech, jak jsou důležití, ale nikdo je nečte. Takže i kdyby to měl být jen kus, třeba Palackého dopisu do Frankfurtu nebo kus jeho Dějin, a přemýšlení o něm, tak by mi to stačilo.

Druhá rovina je to, co jsem si vzal jako svoji roli historika. Dívat se, jak vnímáme tyto velikány po smrti. Jak o nich přemýšlíme a jak o nich mluvili naši předchůdci. Neměli bychom jejich myšlenky vnímat v extrémních polohách černé a bílé. Měli bychom vše vnímat v kontextu dané doby a světa. Myslím si, že by to bohatě stačilo. Ty osobnosti tady jsou, těm se nevyhneme, ale je dobré si všímat, jakým způsobem o nich přemýšlíme.

ROZHOVOR VEDL

PAVEL DVOŘÁK

//PALACKÉHO CESTA ČESKÝMI DĚJINAMI

ROZHOVOR S PAVLEM MÁŠOU

FRANTIŠEK PALACKÝ
JE DODNES POVAŽOVÁN
ZA ZÁSADNÍ OSOBNOST
NAŠICH MODERNÍCH DĚJIN.
JEHO ŽIVOT A DÍLO JSOU
VŠAK PRO VĚTŠINU LIDÍ PEVNĚ
VROSTLÉ DO 19. STOLETÍ
A MÁLOKDO SI DNES
UVĚDOMUJE, JAK ZÁSADNĚ
OVLIVNILY I STOLETÍ
NÁSLEDUJÍCÍ. S HISTORIKEM
PAVLEM MÁŠOU
Z MASARYKOVA ÚSTAVU
SI POVÍDÁME PRÁVĚ O TOMTO
„DRUHÉM PALACKÉM“.

František Palacký umírá 26. května 1876. Jak jej v tu chvíli vnímá česká společnost?

Palacký byl díky svému historickému dílu, kterým napomáhal formovat identitu moderního českého národa, i díky svému morálnímu kreditu už před smrtí vnímán jako symbolický Otec národa. O jeho popularitě svědčí zejména jeho velkolepý pohřeb, který byl největší smuteční slavnost v Čechách od dob císaře Karla IV. Palackého postavení v české společnosti však poněkud problematizovala jeho popudlivá povaha. Autoritativní Palacký velmi špatně snášel zpochybňování svých názorů a aktivně se zapojoval do politických polemik. Napjaté

foto: Pavel Máša

vztahy panovaly především mezi ním a radikálnějšími mladočechy, jejichž tisk na Palackého útočil ještě krátce před jeho smrtí. Palackého úmrtím se ale vše změnilo. Na předešlé spory bylo rychle zapomenuto a byli to právě mladočeši, kteří se okamžitě pokusili oblibu zesnulého využít pro své politické cíle a jeho odkaz si přivlastnit. Jednalo se o nejlepší doklad toho, že Palacký vstoupil do svého „druhého života“, který se mohl výrazně lišit od toho skutečného.

Zastavme se u Palackého pohřbu. Symbolicky je jednou z nejzásadnějších událostí českého 19. století. Jak byl inscenován? Co bylo v jeho průběhu z Palackého připomínáno? Čeští vlastenci chtěli z Palackého pohřbu učinit vel-

kou národní manifestaci. Státní pohřeb však v podmínkách Rakouska-Uherska nepřípadal v úvahu a organizace smutečních slavností se proto ujalo město Praha. Také úlohu státních institucí musely suplovat vlastenecké spolky, například místo vojska se při pohřbu angažovali sokolové. Mimořádné pak byly kulisy, v nichž rozloučení probíhalo. Palacký byl prvním vlastencem, jehož pohřeb byl vypraven ze Staroměstské radnice, kde bylo jeho tělo tři dny vystaveno v otevřené rakvi a kam se s historikem přišly rozloučit desetitisíce jeho ctitelů. 31. května se z radnice vypravil pohřební průvod Prahou do Karlína, odkud byla rakev odvezena do Lobkovic, kde byl Palacký pohřben. Při pohřbu nechyběly ani některé zajímavé motivy odkazující na Palackého dílo. Například během průvodu zaznělo 30 výstřelů z Vítkova symbolizujících 30 husitů, kteří se zde podle Palackého Dějin statečně bránili křižákům. Tehdejší diváky ale zaujalo zejména tři sta věnců nesených před kočárem s Palackého ostatky. Tento prvek si vysloužil chválu v tisku a později se opákoval také u dalších velkých vlasteneckých pohřbů. Palackého pohřeb se tak stal určitým ideálem, kterému se snažily ty následující připodobnit.

Ve kterých dalších pohřbech se tento ideál odrazil?

A co nám to o tehdejší české společnosti říká?

Pohřby v 19. století ještě v mnoha ohledech vycházely ze starších barokních zvyklostí a estetiky. Proto byly oceňovány nové nápady, které dokázaly smuteční slavnosti obohatit o vizuálně nebo symbolicky atraktivní momenty. Vedle přirozené touhy po změně ale mohly hrát roli i politické motivy. Například po úmrtí mladočeského politika Julia Grégra v roce 1896 jeho spolustraníci vymohli, aby se také jeho pohřeb konal ze Staroměstské radnice, což Palackého rodina považovala za nemístný pokus dát symbolicky najevo, že oba muži měli podobné zásluhy o národ. Nová tradice tím ale nevznikla. Coby vhodnější prostor pro smuteční obřady se totiž ukázal panteon Národního muzea. Jako první se odtud konal pohřeb Františka Ladislava Riegra

v roce 1903, ale podobné pocty se následně dočkali i mnozí další velikáni, například Jaroslav Vrchlický nebo Alois Jirásek.

Dostáváme se tak na přelom 19. a 20. století. Palackého odkaz si už tou dobou žije naprosto autonomním životem. A zásadním způsobem jej začíná interpretovat i T. G. Masaryk, který z Palackého a jeho díla učiní jeden ze základních kamenů svého pojetí české národní identity. Dal by se tento Masarykův koncept ve zkratce přiblížit?

Masaryk považoval Palackého dílo za zásadní pro pochopení smyslu a směřování českých dějin, proto se je snažil přizpůsobit bouřlivým pro-

při odboji proti Rakousku během světové války, ale také z něj učinil ideový základ, na kterém měl spočívat samostatný československý stát.

Z Palackého se díky tomu po vzniku Československa skutečně stal jeden ze základních stavebních kamenů nové státnosti. Propsal se Palacký a jeho obraz i do každodenní reality nového státu, do jeho rituálů, slavností, pojmenování? Byl Palacký mezi lidmi stále „přítomen“?

Palacký byl skutečně pevnou součástí prvorepublikového veřejného prostoru. V mnoha větších městech se nacházely jeho pomníky, které však ve většině případů vznikly ještě za Rakouska-Uher-

foto: Časopis Světozor

měnám, jimiž kolem roku 1900 procházela česká i evropská společnost. Za stále platný považoval Masaryk například Palackého důraz na kulturní politiku, jeho přesvědčení, že i malý národ může mít světové ambice a „poslání“, ale také ideu, že hybnou silou českých dějin je náboženská otázka a boj za „svobodu rozumu“. Z těchto předpokladů pak Masaryk formuloval své vlastní stanovisko, že historickým úkolem českého národa je přispět k celosvětovému vítězství moderní demokracie nad pozůstatky středověké teokracie. Masarykova interpretace Palackého byla samozřejmě výběrová a zjednodušující, proti čemuž se už tehdy stavěli někteří historikové i politici. Přes mnohé oprávněné výhrady však nelze popřít, že Masarykův výklad Palackého díla se ukázal být velmi úspěšný v politické i mobilizační rovině. Masaryk s ním operoval

ska, po historikovi byl pojmenován nespočet ulic a náměstí a v roce 1934 se dokonce objevil jeho portrét na tisícikorunové bankovce. Největší jemu věnovaná slavnost proběhla v roce 1926 při výročí padesáti let od jeho smrti. Tehdy se konala celá řada akcí, přičemž té nejvýznamnější v panteonu Národního muzea se účastnil i prezident Masaryk. Panovala obecná shoda na tom, že Palacký hrál zásadní roli v české kultuře a politice 19. století a že tak nepřímě přispěl ke vzniku Československa po první světové válce. V tomto ohledu byl tedy považován za jednu z klíčových postav českých dějin.

Uvědomovala si tehdejší společnost i problematické stránky Palackého odkazu?

Některé osobnosti si slabiny jeho odkazu při-

pouštěly. Například historik Josef Pekař se v jedné ze svých přednášek posluchačů provokativně tá-
zal, zda má v poválečném světě ještě význam Pa-
lackého politický program koncipovaný v hloubi
19. století v kontextu podunajské monarchie. Pe-
kař o tom pochyboval a stejně tak považoval
za v mnoha ohledech překonané Palackého pojetí
českých dějin, zvláště jeho interpretaci husitství.
Inspirativní podle něj naopak zůstávala Palackého
národní myšlenka a jeho ušlechtilý nacionalismus.
Právě Palackého nacionální smýšlení však kritizo-

mě nebyl žádoucí, podobně jako historikovo vlaste-
necké cítění nebo jeho kritický postoj k Německu
a jeho velmocenské politice. Z těchto důvodů byly
z veřejného prostoru systematicky odstraňovány
jakékoli upomínky na Otce národa. Palackého ulice
byly přejmenovávány a některé jeho pomníky byly
nenávratně zničeny. Ten nejznámější od Stanislava
Suchardy, nacházející se na vltavském nábřeží v Pra-
ze, se podařilo zachránit jen díky osobnímu nasazení
několika vlastenců, kteří jeho rozebrané části ukryli
před okupanty.

foto: Časopis Světlozor - Dle fotografie H. Fiedlera kreslil Josef Mukarovský

val filozof Emanuel Rádl, který upozorňoval na to,
že se příliš nehodí jako podklad pro stát, v němž kro-
mě Čechů a Slováků žije i početná německá men-
šina. Palackého kult tak zůstal omezen především
na české prostředí, ale také v něm se tato historic-
ká postava postupně stávala poněkud odtažitým
„čítankovým hrdinou“, jehož aktuálnost nebyla vů-
bec samozřejmá.

Velkým kontrastem vůči této meziválečné všudy-
přítomnosti Palackého obrazu je jeho vymizení v le-
tech 1939–1945. Jak se k Palackému stavěly protek-
torátní elity a okupační správa?

Pro nacisty bylo připomínání české minulosti
obecně problematické, přijatelný byl nanejvýš její
pokřivený obraz, který vyhovoval okupační správě
a propagandě. Palackého koncept odvěkého stýkání
a potýkání českého a německého živlu tak samozřej-

Pomineme-li dobu mezi lety 1945 a 1948,
pak velikou renesanci zažívá Palackého dílo
po únorovém převratu, a to především díky důrazu,
který na něj kladl tehdejší ministr školství Zdeněk
Nejedlý. Co Palacký znamenal pro komunisty, potaž-
mo pro českou společnost mezi lety 1948 a 1989?

Právě Zdeněk Nejedlý měl jako Palackého ctitel
hlavní zásluhu na tom, že někdejší předák české „bur-
žoazní“ politiky 19. století nemusel být za komunis-
tického režimu vymazán z české historické paměti.
Nejedlý zařadil Palackého dílo do tzv. pokrokových
tradic českého národa, na něž měli komunisté na-
vazovat. Takový výklad byl ale možný pouze za cenu
značného zkreslení Palackého historické osobnosti.
Nejedlý vyzdvihoval zejména Palackého lidový pů-
vod, jeho vlastenecké cítění, demokratismus nebo
odborný zájem o husitskou revoluci, zato upozdil
jeho politické názory, například ostré vymezování

se vůči ideji komunismu. Nejedlého přístup k Palackému tedy nebyl po intelektuální stránce úplně pozitivní a důsledný. Zcela jinak se k Palackému stavěli filozofové jako Jan Patočka a Milan Machovec nebo brněnský historik Josef Válka. Právě těmto autorům vděčíme za to, že i v letech komunistické vlády vznikly inspirativní texty o Palackého díle, které navíc dosvědčovaly, že jeho myšlenkový odkaz nepozbyl relevanci ani v druhé polovině 20. století.

dnes Otec národa nachází, tak ukáže rok 2026, kdy si připomeneme 150. výročí jeho úmrtí.

A má nám Palackého dílo i téměř 150 let po jeho smrti stále co říci?

Masové čtení Palackého spisů se už zřejmě nikdy nevrátí. Osobně si ale myslím, že by se k nim měly vracet alespoň české elity. Bez poznání Palackého myšlenkového odkazu i toho, jak ovlivňoval pozdější

foto: Národní banka Československa - tisíc korun československých

Říkáte, že Palackého myšlenkový odkaz zůstal relevantní i ve druhé půli 20. století. Platí to i pro jeho závěr, respektive pro počátek 21. století? Jak vnímáme Palackého dnes?

Po sametové revoluci mohlo být Palackého dílo opět svobodně studováno a vykládáno, o čemž svědčí například dva vynikající životopisy od Jiřího Kořalky a Jiřího Štaifa či důkladný rozbor jeho Dějin z pera Kamila Činátla. Palacký se navíc opět stal součástí našich každodenních životů, hlavně díky svému vyobrazení na tisícikorunové bankovce. Nepřekvapí proto, že v televizní anketě Největší Čech z roku 2005 se Palacký umístil na poměrně slušném 15. místě. Zásluhy v tomto ohledu přitom nemají pouze historikové, o připomínání a popularizaci Palackého dlouhodobě usilují i jeho potomci a další nadšenci. Na druhou stranu je třeba říci, že Palackého díla se dnes příliš nečtou a intelektuálové ani vrcholní politici už zjevně necítí naléhavou potřebu se s jeho myšlenkovým dědictvím vyrovnávat. Nejlepší představu o tom, v jaké „kondici“ se

pokolení, totiž můžeme jen obtížně pochopit naše moderní dějiny a jejich významné postavy, z nichž mnohé na Palackého navazovaly nebo se vůči němu vymezovaly. Palacký byl první, kdo dokázal uvažovat o českých dějinách v mezinárodních souvislostech. Právě uzavřenost do sebe je tradiční slabinou české společnosti i politiky, již bychom se měli po Palackého vzoru vyvarovat. Otec národa nám ale může pomoci rovněž v našem přístupu k vlastní minulosti. V dnešní postmoderní době by bylo bláhové tvrdit, že české dějiny mají určitý objektivní smysl, který můžeme nalézt a naplnit. Jsme to my sami, kdo dává dějinám význam tím, jak je vykládáme, k čemu z nich se hlásíme a na co naopak „zapomínáme“. Záleží tedy pouze na české společnosti, zda si stanoví nějaký svůj „historický úkol“, popřípadě jaký. Právě v tomto ohledu se můžeme inspirovat Palackým, který přes svoji nacionální koncepci nespatořoval smysl českých dějin v utilitaristickém zajištění mocenského postavení nebo hmotného blahobytu svého národa, ale především v jeho službě obecnějším ideálům lidstva.

// KROJ

LIDOVÝ ODĚV V HODSLAVICÍCH

EVA GLOGAROVÁ SBÍRKY

FOTO: MÁLO ZNÁMÁ REKONSTRUKCE LIDOVÉHO ODĚVU Z HODSLAVIC,

JIŘINA KRÁLOVÁ

Při studiu lidového oděvu v konkrétní lokalitě bývalého okresu Nový Jičín bývá velmi často vznesena otázka po jeho příslušnosti k jednotlivému etnografickému regionu či oblasti. Nejinak tomu je i v případě Hodslavic, ačkoliv tato otázka bývá badatelskou základnou často příliš přeceňována a v naší oblasti nemá, mimo jiné vzhledem k pozdějšímu ustanovení pojmu Lašsko, až tak velký význam. Ačkoliv smyslem článku není odpovědět na ni, nezbyvá nám než připomenout několik příkladů o smýšlení nejen místních, ale také národopisných pracovníků nad samotnou příslušností Hodslavic ke konkrétnímu národopisnému regionu.

Etnografická nevyhraněnost trojlístku obcí Veřovice, Hodslavice, Mořkov s podobným rázem lidového oděvu, v jednom období přiřazeného k Životicím u Nového Jičína, je patrná z národopisného

nisačním plánu bývalé Ostmarky projevuje se místy ona přechodnost národopisná tu více a onde méně ve prospěch Lachů a jinde Valachů.“

Pokud si v šedesátých letech minulého století stěžoval v dopise adresovaném Arnoštu Kubešovi Miloš Hubálek slovy: „těžce tu proti nesmírné přesile bráníme všechny jednotliviny a nakonec zbytečně vzdáme se všeho, co znamená sounáležitost s Valašskem“, kdy dle autora Cyril Hykel a prof. František Bonuš při svém působení uměle zasahují do smýšlení místních: „nedávno byli v Hůrce, také tam hudli takovou, zasahují do Lešné atd. a poněvadž v této práci nalezneme tu každý pomoc a přispění, budou mít nakonec proti vší pravdě a spravedlnosti ještě úspěch“. Při popisu lidového oděvu naší oblasti na Národopisné výstavě československé z roku 1895 byl tento zařazen jednou k valašskému, na jiném místě zase

bádání napříč všemi generacemi. V přednášce „Národopis Hodslavic“ zachované v pozůstatostech vedených v archivu Valašského muzea v přírodě se k etnografické příslušnosti Hodslavic dočteme následující: „Na základě vědeckých závěrů jakož i mých osobních doplňujících detailů zpodobnit Vám obraz národopisný Hodslavic a jeho nejbližšího okolí (...). I to je věc těžká, poněvadž komplikovaná zásahy sousedících celků společenských, které se vyvíjely historicky na sobě nezávisle, ale prací a pracovně přeci jen se stýkaly a prolínaly kulturně a civilisačně. Vést pak etnografickou hranici zejména na Novojicku je nesnadné. V západní části okresu, jež byla od Suchdolu rozřazena německým etnickým ramenem až po Bludovice, Životice a Ženklovu a kde obce Hodslavice, Mořkov a Veřovice byly v germa-

k lašskému. V duchu příslušnosti k Valašsku smýšlel i rodák z nedalekého Palačova Maxmilián Heralt a nejinak tomu je i dnes, kdy se sami Hodslavjané spíše přichýlí ke směru jasně vedoucímu k Valašskému Meziříčí a dále na jih a jihovýchod našeho území.

Pro podobu lidového oděvu v Hodslavicích však otázka po jeho příslušnosti k etnografickému regionu není až tak zásadní. Důležitý je totiž samotný popis jeho vývojových fází a ještě zásadnější je jeho poměrně dobrá podrobnost. Nejcenější popis jeho starší fáze nám poskytuje Josef Klvaňa.

Lidový oděv mužský, v lokalitě již vymizelý, jehož relikty našel již jen ve Veřovicích, popisuje takto: „Na nohách nosili zdejší obyvatelé zpravidla v zimě, v létě bílé krpce, t. zv. »kopýtca«.

Vysoké boty nosívaly se jen na parádu od mlad-

ších, neboť každý si jich nemohl koupiti. Často malí i velcí členové rodiny se v botech těch vystřídávali. Boty měly vysoké holinky s modrou nebo červenou růžičkou vlněnou nahoře. Nohavice na všední den byly z bílé huně, na neděli ale z černomodrého sukna, přiléhavé, na lýtkách haklíky upjaté, obvykle s jedním »lackem« (Latz), kapsovitým to bočním otvorem, který byl docela ošněrován po »módě« valašské. Jen mlynáři nosili nohavice, jakož i celé šaty světlošedé. Na zimu nosily se také koženice žluté, zvláště v Hodslavicích a široké opasky k nim. Košile byla také po způsobu valašském u krku úzce vyšita a mívala volné, ne dlouhé, otevřené rukávy, teprve později v límečky spjaté, baňaté a u ruk i krku svázané. Na krku nosil se někdy »lipský šátek«. Konkrétnější představu si můžeme utvořit dle košil z Va-

odstávající, s plochými, velkými, obvykle bílými knoflíky. Také ženatí je nosívali o slavnostech. Na den všední nosila se »huňa« bílá, nebo hnědá. Teplejší forma svrchního oděvu vhodná k ochraně nositele v zimním období, tedy »modré kožešinou podšité dlouhé kabáty, slováckým »mentýkům« podobné«, se dle autora začala nosit později a »teprv v letech padesátých minulého století začal se nosit krátký, někdy i do půl lýtek dlouhý kožich »dubenný« s černým beránkem u krku a rukávů. Hlavu pokrýval »vyšoký »širáň«, podobající se homoli nahoře useknuté. U mládeže byl vyšperkovaný nad neširokou střeškou aksamitovými, na dva prsty širokými pentlemi. Těmto kloboukům říkalo se »klobúčké«. Vedle nich byly i jiné »uherské«, nízké se širokou střešou. Na klobouku nosili »pacholci« kytici z květů, často umělých a tři »fabí« (paví) péra dosti dlouhá. V zimě mívali také

foto: Výšivka z úvodnice

lašského muzea v přírodě a taktéž z Muzea Frenštát pod Radhoštěm, všechny uvedené však mají modernější pojetí. V Klvaňově popisu se dále dozvídáme, že »bruslek«, to jest vesta, býval zvláště u mladých z červeného sukna. V Hodslavicích býval modrý. Pod ním bylo viděti »opasek« uvedený, na tři dlaně široký. Podobně také jako na vyobrazeních mužů od Jana Opluštila, nacházejících se ve sbírkách Muzea Novojičína. Svrchní oděv, tedy »kabátec krátký do pasu, tmavomodrý, slul »župka« anebo »špenzl« a měl vypouklé (polokulaté), olověné knoflíky. Staří brali si na sebe plášť modrý s dlouhým límcem. Na zdavky měl ženich a družbové t. zv. »župice« ze zeleného sukna, v Hodslavicích z modrého sukna. Byly to krásné, ošněrované kabáty, do půl lýtek sahající, s červenými výložky u rukávů, od pasu

»aksamitky« se zeleným aksamitovým dýnkem a okolkem z kožešiny vydří anebo tchořové, jak se vůbec na venkově v první polovici devatenáctého století nosily a nebo vysoké hrotky s modrými pentličkami na boku. Beranic »astrikánových«, černých nosilo se velmi málo. Postačil širáň. Častěji nosila mládež také zvláštní pletené čepky, které mívaly i střepec na konci.

Nejzajímavější součástí ženského lidového oděvu, který byl k vidění v době Klvaňově ve Veřovicích ještě na svatbě, křtu, pohřbu, Božím těle atd., byla bezesporu součástí oděvu nevěsty, tzv. »gromrážka«. Klvaňa ji popisuje takto: »sukně asi do půli lýtek sahající, z červené vlny utkaná, hustě vrapovaná, dole modrou, hedvábnou pentlí, na dlaň širokou, ozdobená a ke květovanému ži-

vůtku připojená tak, jak to vidíme na těšínských obrázcích Mánesových. Na gromrážku spotřebovaly prý se až tři »funty« (libry) vlny! Živůtek k ní byl damaškový, lemovaný a zdobený zlatými, asi 4 cm širokými portami (...). V Hodslavicích měli »gromrážky« zelené s červeným pruhem dole. Červeným říkali »mezulánky«. Ke gromrážce patřila modrotisková »kasanka« (zástěrka). Rukávce v lokalitě vypadaly následovně: »s »taclami« (...) velice dlouhými, tak že je ženy ustavičně musely nahoru shrnovati a s obojkem, »krézlem«. Tacle i krézly byly lemovány »tkaničkami« (krajkami). Tacle spadaly

okrese Nový Jičín, a už vůbec ne pouze v lokalitách obcí okolo Veřovických vrchů. K nejzajímavějším z pramenů dokládajících předchozí tezi patří bezesporu rozměrné malby z příborského kostela Narození Panny Marie datované do roku 1772. Jedná se o votivní obrazy sv. Isidora a sv. Vendelína. Na druhém z nich je pro nás cenný zejména pár v pravém dolním rohu. Žena je zde ustrojena v živůtek stříhově podobný kromrážkám a leknicím z popisů národopisných badatelů konce 19. století. Existenci sukni sešitých se živůtkem v okolí Příbora dokládají i pozůstalostní inventáře z obce Libhošť

přes lokty dolů a byly podvázány dlouhými, obyčejně červenými »podvazadly«. Na všední den nosily se rukávce kosenné, t. j. bez taclí. V chladnějším počasí postačila »bílá, flanelová »župka« po pás sahající. Pokud tento popis platil pro svatební ošacení, po poledni svatebního dne žena oblékla »leknici stienkou« (tenkou sukni): »černou, vrapenou, s modrou pentlí, jako gromrážka. K ní byl živůtek z červeného sukna s modrým lemováním, tvaru téhož, jako u gromrážky«. Části leknice se stále nachází v podsbírce etnografie MNJ, a navíc také ve sbírkách Muzea regionu Valašsko. Obecně však nemůžeme soudit, že se tento střih živůtku vyskytoval pouze v bývalém

a jejich širší rozšíření potvrzují navíc také např. hmotné doklady z obce Vražné.

K oddělení živůtku od sukne došlo v Hodslavicích i okolních obcích v první polovině 19. století a tento typ byl poté nahrazen samostatnou sukni s hluboce kulatě vystřiženými kordulkami, jejichž výskyt potvrzují depozitáře několika paměťových institucí. Zástěre se zde říkalo »flák«, shodně jako na Starojicku. Klvaňa dále velmi pečlivě popisuje svrchní oděv, »župku«, kdy uvádí, že byla »černo-modrá se žlutými knoflíky«. Nevěsta byla ve svatební den »zahlazena«, čehož si všiml a což si poznamenal také Josef Válek (1871–1937). Vdané ženy

si pod šátek brávaly „bílou »šatku« ve Štramberku kupovanou s červeným a žlutým vyšíváním obyčejně krásně prolamovaným a přes ramena bílý »ubrus«“. Podobu šátků i plachet můžeme určit i dnes poměrně přesně díky národopisnému materiálu ze sbírek MNJ, Muzea regionu Valašsko, VMP, Moravského zemského muzea, ale také Národního muzea v Praze. Šátky pro běžné nošení se nerůznily od těch nošených v jiných regionech. Spodním oděvem byl rubáč. Punčochy bývaly ve starším období červené. Za letní obuv žen platily „botky s »ušima«, které byly jazykovitě přeloženy přes šněrování střevíců z červených pentlí“. Obouvaly se také „jančary“, jež opět dobře dokládají sbírky, tentokrát kupříkladu ve VMP. V zimním období „nosily se však »papuče« černomodré, vyšší se zeleným lemováním; měly též »uši a při nich střapce«“. Výčet svrchních oděvů pro zimu a všeobecně pro horší počasí poskytuje Klvaňa opět následovně: „vlňák zelený a slul se »oktuša«. Pod něj pak brával se, hlavně na podzim »špenzl« ze sukna modravého s rukávy v zápěstí úzkými. Na zadu byly četné šůsky, a výstřih i rukávy lemovány pentlí. V zimě nosil se také »kožuch« kolem krku a rukou liščinou lemovaný, dole jen telecí srstí zdobený, »dubenný« barevnými kůžičkami posítý a od boků odstálý. V Hodslavicích nosily kožíšky černé sukem potažené a u ruk i krku sivým beránkem lemované. V zadu bylo zase několik velkých faldů a na spodu jich bílá beránčina“. K pokrytí hlavy vdaných žen sloužil, podobně jako na celém našem území, čepec. Starší typ modřených čepců (např. z pozůstalosti Roziny Palacké) a také síťované formy v jednodušší barevnosti střídaly novější tylové vyšívané bílou bavlnkou (hranaté) s růžovými plátěnými částmi, pronikaly např. k Petřkovicím, ba i dále, kupř. k Bělolínu. Tyto čepce, typické pro naši oblast, zmiňuje rovněž Lenka Drápalová v publikaci *Pěkné kvítí z bílých nití*, kdy využívá doklady ze sbírky textilu VMP. Konkrétněji dokonce víme, že se v Hodslavicích nosily vysoké čepce a jejich úpravě se věnovala „Tomanová Anna 83 r. stará tzv. Tomancová, čís. 201, asi kol (roku) 1870“, ale také že „od čepce se platilo 4 krejcare“, a navíc, že „prádlu a děláni čepce“ se věnovala „A. Kopčáková / pseudonym/ rozená Palacká“.

Překrásným dokladem lidového textilu z Hodslavic je úvodnice, ve které byl nesen ke křtu František

Palacký. Tato obřadní plachta je zdobena překrásně vyvedenou kombinovanou výšivkou umístěnou uprostřed v širokém pásu. Podrobný popis badatel nalezne v dokumentaci ÚLUVU pod evidenčním číslem U 3808 a úvodnici samotnou je možno spatřit ve stálé expozici v Rodném domě Františka Palackého.

Novější fázi vývoje lidového oděvu z Hodslavic z druhé poloviny 19. století a začátku 20. století podává velmi podrobně v publikaci *Čtení o Hodslavicích* Jaroslav Žíla-Lipjan, konkrétně v části věnované kroji. Tuto vývojovou fázi dokládají také muzejní sbírky, mnohé z veřejně publikovaných fotografií (např. série sester Černé a Palacké z roku 1893), rodinné archivy, a navíc i několik soukromých sbírek. V tomto směru je nutno přičíst zásluhu o zachování národopisných dokladů z Hodslavic nejen Jaroslavu Žílovi-Lipjanovi, ale také hodslavskému učiteli Miroslavu Zobáčovi.

Krásu lidového oděvu z Hodslavic a okolních lokalit se snažily v minulosti zachytit také jeho rekonstrukce. Zde vzpomeňme téměř neznámou, ale zároveň poměrně zdařilou práci Jiřiny Králové (1911–1998). O vyhotovení kroje pro dětský soubor se v roce 1988 snažila také obec Mořkov ve spolupráci s Moravským zemským muzeem. Pakliže potřebám turistů, prahnoucích po stále nových zážitcích, má posloužit kostým podle lidového oděvu z Hodslavic v Rodném domě Františka Palackého, vědecké veřejnosti a edukačním aktivitám Regionálního pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu v Muzeu Novojičínska má být určen několikaletý výzkum směřující k hlubšímu poznání hmotné kultury v bývalém okrese Nový Jičín, vyúsťující v rozsáhlejší sérii rekonstrukcí lidových oděvů, začínající u mužského a ženského ošacení z Veřovic. Na rekonstrukcích muzeum spolupracuje s nositeli tradice lidových řemesel Vladimírou Hruběšovou, Jiřím Hýžou, Lenkou Macečkou, Janou Juřicovou, Marií Pyrchalovou aj., kdy leitmotivem zůstává snaha po prodloužení vypořádající hodnoty hmotných dokladů zejména textilní povahy v protikladu k jejich nevyhnutelné a, bohužel, přirozené degradaci, jdoucí ruku v ruce s potřebou ilustrovat řemeslný um současné generace tvůrců oceněných nejvyšším titulem Ministerstva kultury České republiky v oblasti tradiční lidové kultury, byť se jedná o práci dlouhodobého charakteru.

//ČLOVĚK NA ROZCESTÍ

JOSEF LUKL HROMÁDKA

FENOMÉN

PAVEL DVOŘÁK

Veliké doby vždy nastolují veliké otázky. A dvacáté století přineslo takových otázek celou řadu. Ty nejzávažnější a pro vývoj Evropy a světa také nejbolestnější se často pojily s obecným pohledem na správné pojetí společenského a politického života v tom kterém národě či státě. O své místo na slunci tak bojují monarchie s republikami, teokracie a autokracie s demokraciemi, socialismus s kapita-

lismem, přičemž všechny se v průběhu let vyvíjejí a často nenápadně mění svou tvář. Jak hořké a nejednoznačné mohlo být potýkání se s tímto klikatým tokem dějin, tak intenzivně přítomným právě ve střední Evropě, názorně ukazují osudy hodslavského rodáka, protestantského teologa a jednoho z nejvýznamnějších českých myslitelů 20. století Josefa Lukla Hromádky.

Hromádka se narodil v Hodslavicích (v čísle popisném 65) 8. června 1889. Jeho rodina náležela k významným selským rodům obce, po matce Rozině byla dokonce spjata s rodinou Františka Palackého. Právě jeho dílo bylo koneckonců jedním z prvních intelektuálních odkazů, které si mladý Josef přináší do života. Hromádkovo hodslavské dětství je krom toho formováno několika dalšími prvky – jeho selským původem, blízkostí významných dělnických center, zejména Nového Jičína,

delberg, Aberdeen). V roce 1912 svá studia končí a v luterském sboru ve Vsetíně začíná jeho kariéra duchovního.

Zde jej zastihuje i vzplanutí první světové války, v jejímž průběhu se přesouvá nejprve v roce 1916 do Prahy a ke konci konfliktu je dokonce nucen narukovat a působí jako vojenský duchovní v Haliči. Právě tady se dozvídá o konci války a vzniku nového státu, což, jak sám přiznává, přijal se směsicí nadšení a obav.

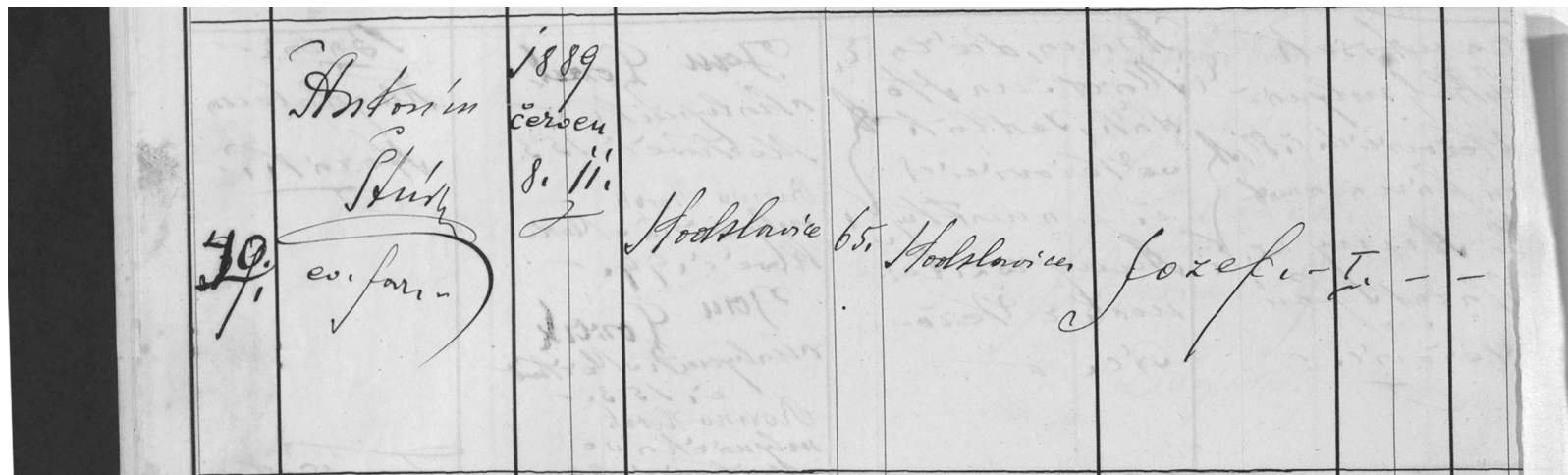

foto: kniha pokřtěných

kam řada hodslavských dojížděla za prací, a také na počátku 20. století stále silící nevraživostí mezi českým a německým obyvatelstvem. Hromádka sám na tuto pro něj důležitou okolnost vzpomíná takto: „Má rodná ves Hodslavice ležela přímo na rozhraní národnostním. Sousední ves byla již německá a naše okresní město Nový Jičín patřilo k těm městům, kde velkoněmecké nálady a protičeský odpor ovládly velkou část městského obyvatelstva. V době rakouské kolovalo heslo, že deset Vídeňáků a ještě jeden neznamenají tolik jako jeden novojičíňák. A právě tento výbojný německý nacionalismus budil i v českých sousedních vsích silné vědomí českého vlastenectví.“

Vzdělání získal Hromádka nejprve v evangelické škole v Hodslavicích, později jej dali rodiče studovat na gymnázium do Valašského Meziříčí. Zde se poprvé projevilo široké pole jeho zájmů, věnoval se historii, měl blízko k literatuře a právě v této době se také poprvé seznamuje s dílem T. G. Masaryka, které se pro něj později stane zásadním. V roce 1907 se nakonec rozhoduje pro další studium na evangelické teologické fakultě ve Vídni (v českých zemích škola takového zaměření tehdy neexistovala), a jak bylo tehdy běžné, vysokoškolské vzdělání doplňuje po celé Evropě (Basilej, Hei-

Krátce po vzniku Československa se úspěšně završuje jeden z velkých úkolů, které si Hromádka vytyčuje už v průběhu války. Dochází ke sjednocení českých evangelických církví a vzniká tak Českobratrská církev evangelická, přičemž Hromádka se stává jejím prvním farářem. Záhy začíná působit také na nově založené Husově československé evangelické bohoslovecké fakultě v Praze (po roce 1950 na Komenského bohoslovecké fakultě).

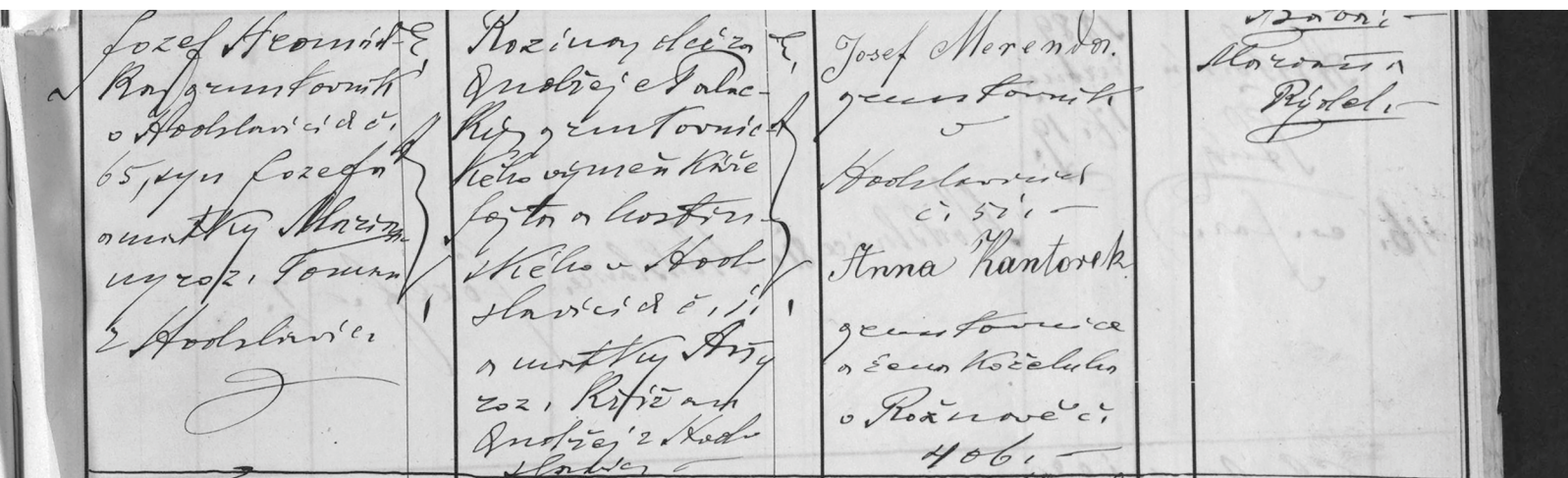
V meziválečném období se z Josefa L. Hromádky stává jeden z předních československých evangelických teologů, veřejných intelektuálů a zároveň jeden z nejdůležitějších a nejzajímavějších interpretů díla T. G. Masaryka. Nestává se však jeho apologetou, jak sám píše, jeho „zápas o Masarykovu autoritu v životě politickém a kulturním byl spojen s vážnou, byť i kladnou kritikou jeho náboženské filosofie“. Inspirativní je i Hromádkův pokus navázat hlubší rozmluvu s katolickou církví, což vyvolávalo v československé společnosti po roce 1918 z pochopitelných důvodů značnou vlnu nevole.

Po roce 1939 je i s rodinou nucen emigrovat do Spojených států amerických, kde působí jako profesor teologie na univerzitě v Princetonu. Ani zde však nepřestává veřejně působit, přednáškami bojuje za znovuoobnovení Československa

a svým posluchačům se mimo jiné pokouší osvětlit i širší kontexty a obecnější význam právě probíhajícího válečného konfliktu. Koneckonců právě Hromádka patří k nejvýznamnějším zastáncům myšlenky, že nové Československo by mělo fungovat jako pomyslný most mezi Východem a Západem. Zároveň ale je už v této době patrný jeho odklon od hodnot liberálního kapitalismu, který, stejně jako mnozí další, považoval za nefunkční a překonaný společenský model.

politické realitě. A přestože se mnohokrát osobně zasadil o pomoc lidem, kteří byli režimem perzekvováni, bylo toto jeho snažení až příliš často spojeno s ochotou dělat režimu, který zejména v padesátých letech svým působením Hromádkovy humanitní snahy zcela popíral, alibi a poskytovat mu svou tvář k lepší sebe prezentaci.

Josef L. Hromádka patřil v 50. a 60. letech bezesporu k režimním prominentům. Byl zarytým podporovatelem myšlenky ekumenické spolupráce

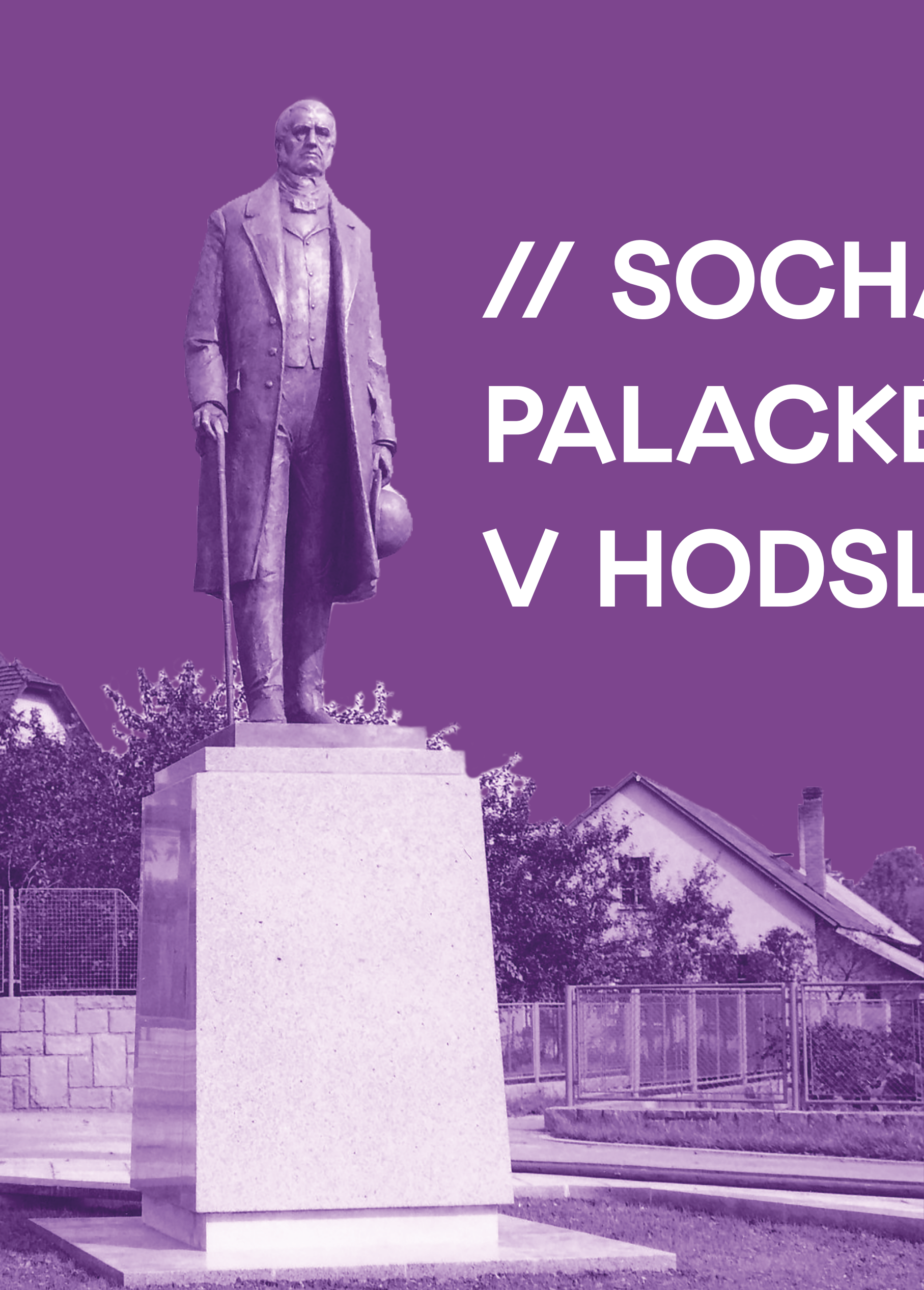

Po válce měl Hromádka možnost i nadále působit ve Spojených státech, k překvapení mnohých se ale v roce 1947 vrací do Československa. A právě v této době se začínají utvářet největší kontroverze, které jeho osobnost provázejí až do dnešních dnů. Hromádka byl po prožitém válečném konfliktu hluboce přesvědčen o nutnosti zásadní proměny československé společnosti. Vsadil vše na to, že civilizační hodnoty západních demokracií se v mnoha ohledech vyčerpaly a budoucnost bude patřit komunismu, který si sice neidealizoval (dobře věděl například o stalinských procesech ve třicátých letech), ale přeci jen věřil v jeho reformovatelnost, která se dle jeho mínění neobejde bez opory v křesťanství. Věřil, že jedině z dialogu těch nejčistších forem obou pohledů na svět může vzejít lepší perspektiva lidské existence. Právě proto bylo jedním z jeho velkých životních cílů, a to zejména po roce 1948, nalézt cestu, která by každého křesťana smířila s marxismem a socialismem. Jeho životní koncepce nepřipouštěla představu, že by se tohoto spojení účastnily jejich radikální, násilnické či jinak vyšinuté formy. V tomto ohledu zůstával bezbřehým optimistou. Postupem času se však stále více odkazoval spíše k ideálům než ke každodenní, mnohdy neradostné

a mírového soužití národů a i díky tomu mu bylo například umožněno angažovat se ve Světové radě církví či Křesťanské mírové konferenci. Stal se dokonce laureátem Leninovy ceny míru. Po celý svůj život měl za to, že svými postoji a svým jednáním bojuje za lepší a spravedlivější společenské uspořádání, a je pravdou, že vždy patřil k těm nemnoha osobnostem, které se snaží spíše spojovat nežli rozdělovat. Řada jeho kroků v poslední třetině života jej ovšem do obecného povědomí zapsala spíše v negativním světle, a to i přesto, že po srpnu 1968 dosti jasně a sebekriticky formuloval své odmítavé stanovisko k invazi vojsk Varšavské smlouvy.

Hromádkova osobnost si však zaslouží být promyšlena a nasvětlována z mnoha různých úhlů. Nejen pro nesmírnou šíři, hloubku a kvalitu jeho duchovního i odborného záběru, ale především proto, že Hromádkův život nám s palčivou aktuálností ilustruje, jak nelehké bylo procházet dvacátým stoletím a vyrovnávat se se všemi jeho politickými a zejména etickými nástrahami.

Josef Lukl Hromádka umírá 26. prosince 1969 v Praze a pohřben je v rodných Hodslavicích.

// SOCHA PALACKÉ V HODSL

PAVEL DVOŘÁK

FOCUS

A FRANTIŠKA ÉHO LAVICÍCH

FOCUS

JEDNOU Z HODSLAVICKÝCH
DOMINANT JE TAKÉ SOCHA
FRANTIŠKA PALACKÉHO, DÍLO
AKADEMICKÉHO SOCHAŘE
VLADIMÍRA NAVRÁTILA.
PROSTRANSTVÍ V BLÍZKOSTI
PALACKÉHO RODNÉHO DOMKU
VÉVODÍ OD ROKU 1968.

Pomníky věnované Františkovi Palackému patří v české, zejména městské krajině k těm nejčastěji přítomným. Vzhledem k postavení a vážnosti, jaké si Palacký už za života u české veřejnosti vydobyl, se tomu není třeba divit. Mezi autory toho nekonečného množství bust, soch a památníků nalezneme ta nejvýznačnější jména českého sochařství. Vedle Josefa Václava Myslbeka či Jana Štursy musíme zmínit i Stanislava Sucharda a pohnuté osudy jeho monumentálního pomníku, umístěného roku 1912 na dnešním Palackého náměstí v Praze, či soudobou realizaci Kurta Gebauera v Neratovicích, která má netradiční podobu otevřené knihy.

Hodslavice se dlouhá léta pyšily jedinou, ale o to významnější pamětihodností spojenou s Palackým, jeho rodným domkem. Až druhá polovina 20. století umožnila Hodslavským ozdobit své městečko také důstojným pomníkem, který dostal podobu realistické bronzové sochy v nadživotní velikosti. Příběh Palackého sochy však začíná téměř deset let před její definitivní instalací. V roce 1959 totiž československá vláda vypsalá uměleckou soutěž vztahující se k 15. výročí znovuoživení Československa, jejíž dílčí součástí byl také požadavek na postavení Palackého pomníku v Hodslavicích. Do vyhlášené soutěže se přihlásilo celkem 7 autorů či autorských dvojic. Nechyběla mezi nimi jména jako

Karel Nepraš, Miroslav Rybička či Ambrož Špetík, vybrán byl však nakonec návrh akademického sochaře Vladimíra Navrátila a architekta Františka Nováka, který počítal nejen s vlastním uměleckým dílem, ale také s rozsáhlou úpravou prostranství, kde měla být socha umístěna. Realizace projektu však byla odložena a zájem o něj se znovu obnovil až v polovině 60. let, mimo jiné i díky okruhu spolupracovníků v roce 1963 ustaveného Vlastivědného ústavu v Novém Jičíně (dnešního Muzea Novojičínska).

Přiblížilo se totiž 90. výročí úmrtí Františka Palackého, které skýtalo vhodnou příležitost k oslavám, v jejichž rámci se počítalo i s odhalením nového pomníku. V roce 1965 byla tudíž zahájena jednání o úpravách hodslavské návsi, kterýžto úkol byl zařazen do plánu akce Z na rok následující (na úkor stavby koupaliště). Architekt Novák však neměl tou dobou hotovou technickou dokumentaci ke stavbě a předběžný rozpočet, který záhy dodal, byl vysoko nad aktuální finanční možnosti Hodslavic. Po dlouhé diskuzi tedy bylo radou MNV rozhodnuto o postupné realizaci celé stavební akce ve dvou etapách, a to v průběhu let 1966 a 1967. V této souvislosti byly také plánované oslavy přeloženy až na rok 1968, tedy rok 170. výročí Palackého narození. Vznikl tak dostatečný časový prostor dokončit zamýšlené stavební úpravy obce a připravit bohatou dramaturgii oslav.

foto: občané Hodslavic u sochy Františka Palackého

Na jaře 1967 už byla stavba v plném proudu. Ke konci roku pak byl dohotoven i předběžný program oslav. Na jejich uskutečnění se krom samotných Hodslavic podílela i celá řada dalších institucí, okresní a krajský národní výbor, Vlastivědný ústav v Novém Jičíně, ale také třeba Ministerstvo školství, Památník národního písemnictví či Palackého univerzita v Olomouci. Aby byl plně využit symbolický potenciál připomínky Palackého výročí, byly oslavy rozděleny do dvou termínů. 16. června 1968 proběhlo slavnostní otevření nové expozice v rodném domku, jejíž návrh připravily Anna Vondruš a Milena Vinařová z Památníku národního písemnictví. Hlavní, zářijová část oslav měla být o poznání bohatší. Její průběh však nepříznivě ovlivnily srpnové události onoho roku.

Osazení pomníku bylo provedeno 12. září. První plánovanou akcí spojenou s oslavami pak měla být mezinárodní vědecká konference, pořádaná Palackého univerzitou. Vzhledem k situaci z ní však zbylo pouze interní univerzitní kolokvium. 14. září, tedy v předvečer slavností, vystoupilo v Hodslavicích Pěvecké sdružení moravských učitelů. Následující den pak všichni očekávali především slavnostní

odhalení pomníku, které v odpoledních hodinách doplnila mírová slavnost s vystoupením Čs. státního souboru písní a tanců. Organizátoři počítali s účastí tehdejších politických špiček, které však tou dobou řešily poněkud jiné úkoly. I tak se celého dne účastnila řada významných hostů, z nichž nejvýznamnějším byl bezesporu samotný autor sochy, akademický sochař Vladimír Navrátil.

Vladimír Navrátil

Narodil se v roce 1907 v Olomouci, ale celý jeho tvůrčí život je spojen s obcí Velký Újezd. V první polovině dvacátých let pracuje jako stavební dělník, pro jeho šikovnost je mu však od roku 1925 umožněno studovat na vyhlášené sochařské škole v Hořicích. V roce 1929 úspěšně skládá přijímací zkoušky na Akademii výtvarných umění, kde studuje v Ateliéru monumentálního sochařství pod vedením Bohumila Kafky. V roce 1938 se natrvalo přemísťuje zpět na Moravu, kde v průběhu téměř čtyřiceti let své kariéry tvoří svá nejvýznamnější díla. Vladimír Navrátil umírá v roce 1975.

FRANTIŠEK PALACKÝ A JEHO CESTA ZA POZNÁNÍM ANEB JAK MALÝ FRANTIŠEK SEKAL LATINU

MUSAEUMPLAY

EVA SULOVSÁ

Rodný domek Františka Palackého, autentický prostor, z něhož vzešel největší duch českého národa 19. století, myslitel, historik, spisovatel, politik, organizátor společenského a kulturního života tehdejší společnosti. Často opakovaný výčet jeho činností se může zdát fádní, ale čím více nahlížíme do jeho činnorodého života, tím více jsme ohromeni a obdivujeme především jeho organizovanost, vytrvalost a zodpovědnost. Všechny tyto typické rysy osobnosti si František vypěstoval právě tady, v rodných Hodslavicích. Genius loci tohoto místa nás přivedl na myšlenku přiblížit dětství a dospívání malého Františka v rodině vesnického evangelického učitele. V době letní sezóny je kromě běžných prohlídek v nabídce pro školy i edukační program, ve kterém žákům přibližujeme prostředí, jež Františka ovlivnilo v jeho pozdějším myšlenkovém ukotvení.

Rodný domek v edukačním programu žákům vypráví o Františkově původu, dětství a pozdějším životě prostřednictvím jeho otce a mladších sourozenců. Přivítá je učitel zdejší evangelické školy, Františkovův tatínek, pan Jiří Palacký a sestra Rozina a bratr Jan. Vzpomínky a události z Františkova života, které popisuje ve svém vlastním životopise, jsme vložili do úst právě jim, aby nám vyprávěli o Františkovi v jeho rodném prostředí, kde oni vyrostli až do dospělosti, zatímco František byl takřka od svých devíti let mimo domov.

Otcí Jiřímu Palackému propůjčil svůj hlas evangelický farář v Hodslavicích Lubomír Červenka, který je současně průvodcem v rodném domku. Jiří Palacký by měl jistě radost, že duch evangelické tradice, jehož celý život neúnavně pěstoval a šířil, pokračuje a je přítomen i v souvislostech Františkova života, který je návštěvníkům zprostředkován pomocí průvodcovského slova. Návštěvníci si prohlédnou nejen rodný domek, ale i dřevěný kostel sv. Ondřeje, u kterého jsou pochováni Františkovi rodiče, a evangelický kostel. Jiří Palacký se bezprostředně po vyhlášení tolerančního patentu podílel na nově vznikajícím evangelickém sboru a škole. Spolu s kovářem Ignácem Hubeňákem přivedli v roce 1782 z Myjavy prvního tolerančního kazatele Jana Michalce a spolu s ním i Martina Pána, který se stal prvním rektorem evangelické školy.

Rodina Palackých se už za panování Marie Terenzie hlásila k luterskému vyznání víry. „Už tehdy byly u Palackých konány nábožné schůzky z okolí celého

a ovšem v úkrytě, obyčejně v noci; někdy i ve hloubilích domorackých, když některý jesuita neb špehoun byl na blízku, byly rozestavovány stráže na potřebných místech, aby prozrazení nebyli. Zpívali, modlili se a četli knihy starobratrské, jež mívali zakopané v hustinách lesů.“

Na úvod programu Jiří Palacký děti přivítá ve svém domě a představí se jim: „Jsa tehdy jinochem třináctiletým, vybral jsem si za své povolání službu v nové církvi, jež se v Hodslavicích sestupovala, a právě se již strojil na cestu do Uher, aby tam na školách evangelických nabyl potřebného k tomu vzdělání, když najednou došel od vrchnosti rozkaz, abych se ujal v hodslavské církvi úřadu učitele. A proto jenom krátince navštěvoval školy v Novém Jičíně a ve Hranicích a r. 1784 stal jsem se učitelem, čili jak obecně užíváno, rektorem školy hodslavické.“

V masopustě r. 1790 jsem se oženil s Annou, dcerou sedláka Josefa Křížana z Hodslavic a vystavěl si svým vlastním nákladem pro školu nové stavení a syn František byl první z mých dětí, který se v této nové hodslavické škole narodil.“

Jiří Palacký během několika měsíců získal potřebnou aprobaci, aby vyučoval několik desítek dětí různého věku ve svém vlastním domě. Mezi všemi žáky vynikal jeho teprve pětiletý syn. Věděl tehdy Jiří Palacký, jak pracovat s mimořádně nadanými žáky? Asi ano, záhy poznal, že si František dopaměti všlípil vše, co se zde vesnické dítě mohlo naučit, a odvedl ho jako devítiletého chlapce do vsi Kunvaldu za Novým Jičínem, aby se tam zdokonalil v německém jazyce. Tím dětství Františka Palackého v rodných Hodslavicích v podstatě končí. Výjimkou jsou samozřejmě ferie, jak se kdysi poněmčeně říkalo prázdninám, na které František jezdil nebo spíše chodil domů.

Otec Jiří, sestra Rozina a bratr Jan se střídají ve vzpomínkách na Františkovo dospívání. Františkovým sourozencům propůjčily svůj hlas děti z dramatického kroužku, které se věnují divadlu. Ke každému údobí Františkova života máme připravenou názornou zvukovou ukázkou. Začínáme srovnáním interiéru kostelů a rozdílů ve vnějších náboženských projevech víry katolické a evangelické, abychom pochopili, jaké myšlení utvářelo Františkovy životní hodnoty. Zkoumáme dobové předměty v rodném domku, které dokumentují tehdejší život na vesnici, a popisujeme předměty, díky kterým si můžeme představit a po-

rovnat, jak trávil František svůj čas v dětství a jak prožíváme volný čas my. O Františkovi se traduje, že už v pěti letech přečetl celou Bibli a uvedl i svá oblíbená místa v této Knize knih. Zkoušíme s dětmi hledat v Bibli příběhy o Josefovi a jeho bratrech, Mojžíši či králi Davidovi. Žasneme také nad tím, že Františkova studia na evangelických školách v Trenčíně a Prešpurku nedostačovala jeho zvědavému duchu a jako samouk si osvojil několik cizích jazyků. Když dosáhl 20 let, ovládal jich už dvanáct. Přeložili jsme citát, který vystihuje jeho životní poslání, do všech jazyků, které ovládal, a přiřazujeme k jazyku správnou vlajku země, v níž se tímto jazykem hovoří.

**ŽIVOT MŮJ A DUCH MŮJ POSVĚCEN BUDIŽ VLASTI,
A JEN VLASTI A NÁRODU BUDIŽ DÝCHÁNÍ MÉ.)**

Jeho profesní život začal zpracováváním archivů u hraběte Šternberka, kterému vypracoval rodokmen. O totéž se pokoušíme s dětmi – každé si vytvoří svůj tříazčtyřgenerační rodokmen. Posledním úkolem je dokumentovat vše, co děti viděly a slyšely, a na základě informací sestavit reportáž o tom, co se dozvěděly o Františku Palackém v Hodslavicích a jak vnímají jeho životní poslání ony. Tato pro nás zpětná vazba má dětem nastínit, jakým pozorovatelem a interpretem musel Palacký při svém bádání po evropských knihovnách a archivech být. Celoživotní dílo Františka Palackého Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě si ukážeme v mnoha vydáních a vysvětlíme si, že jeho přízvisko Otec národa odvozujeme i díky tomuto monumentálnímu dílu.

Na závěr vše vystihující zpětná vazba jednoho z žáků: „František Palacký měl prostě velký mozek, nechápu, co všechno se dokázal naučit.“

**A TO DĚTI ANI NETUŠÍ, ŽE VÍME,
JAK VELKÝ JEHO MOZEK JE,
A ŽE HO MÁME UCHOVANÝ DO
DNEŠNÍCH DNŮ...**

**FOTKY Z EDUKAČNÍHO
PROGRAMU**

MUSEUMPLAY

// BOTANICKÁ VZÁCNOST NA TROJAČCE

PETRA MIČKOVÁ

VARIA

Přírodní rezervace Trojačka je jedinečnou rezervací Beskyd. Rozkládá se ve vrchovinné části západních výběžků Moravskoslezských Beskyd – v pásmu Veřovických vrchů na katastrálním území obce Hodslavice. Je součástí chráněné krajinné oblasti Beskydy. Rezervací byla vyhlášena 10. 2. 1969 a v roce 2004 byla rozšířena na současnou rozlohu 60,5 ha. Severní hranici rezervace lemuje vrstevnicový chodník, kde je nejsnazší přístup z Mořkova i Hodslavic. Jižní hranice je vedena po hřebenovém chodníku, hranici severozápadní a severovýchodní části tvoří zpevněná lesní cesta, hranici západní i východní pak tvoří lesní průseky a žleby s vodotečemi.

Důvodem vyhlášení PR Trojačka je ochrana komplexu listnatých smíšených porostů s fragmenty přírodních suťových lesů na severních svazích Veřovických vrchů s výskytem vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů, zejména kriticky ohrožené kapradiny jeleního jazyka celolistého (*Asplenium scolopendrium*). Nedílnou součástí je rovněž ochrana přirozených procesů v lesním prostředí.

Lesní porosty situované na severních svazích pod hlavním vrcholem Trojačky (710 m) v rozmezí 450–600 m n. m. charakterizuje členitý reliéf proláklín, vyvýšenin a skalních útvarů flyšových pískovců veřovických vrstev s příměsí vápence. Na modelaci svahů se podílejí zejména terénní deprese tří erozních rýh přítoků Zrzávky, jejichž prameniště jsou součástí chráněného území. Celkově vlhké a chladné

prostředí dotváří uvolněná suť kamenitých a balvanitých skalek.

Přirozený lesní porost tvoří mozaiku suťového lesa a květnatých bučin, která se nachází na většině plochy rezervace. Společenstva suťových lesů jsou převážně na prudkých svazích s kamenitou suti a květnaté bučiny jsou pak zastoupeny na mírnějších svazích rezervace. Stromové patro tvoří buk lesní, javor klen, smrk ztepilý, jedle bělokorá, jilm drsný. Stáří některých dřevin je i 170 let. V roce 2008 bylo v rezervaci vysazeno několik sazenic tisů červeného vypěstovaných ze sběrů z autochtonních jedinců na území CHKO Beskydy a v blízkém okolí. V keřovém patře se objevuje lýkovec jedovatý, zimolez obecný a vzácně také zimolez černý.

Floristické bohatství bylinného patra lokality představuje řada význačných druhů suťových lesů, zejména měsíčnice vytrvalá, kapradina laločnatá, samorostlík klasnatý, bažanka vytrvalá, kakost smrdutý a kopřiva dvoudomá. Z charakteristických druhů květnatých bučin zde rostou všechny tři druhy kyčelnic – kyčelnice cibulkonosná, žláznatá a devítilistá –, dále šalvěj lepkavá, pryšec mandloňovitý, rozrazil horský, ječmenka evropská, vrbina hajní, bukovník kapradovitý a věsenka nachová. Ze skupiny rostlin náročných na půdní vlhkost se zde vyskytují například mokřýš střídavolistý, netýkavka nedůtklivá, řeřišnice křivolaká a řeřišnice nedůtklivá, devětsil bílý, čarovník prostřední, pšeničko rozkladité, ptačinec hajní, mařinka vonná, kopytník evropský, strdivka nicí, válečka lesní, sveřep Benekenův,

pitulník horský, plicník tmavý, pryšec sladký, lýkovec jedovatý, vraní oko čtyřlisté, žindava evropská, fi-alka lesní a další. Dva druhy rostlin patří mezi silně ohrožené – kapradina Braunova a tis červený – a dva druhy mezi ohrožené – měsíčnice vytrvalá a čistec alpský.

BOTANICKÁ RARITA – JELENÍ JAZYK CELOLISTÝ

Jelení jazyk celolistý (*Asplenium scolopendrium* L.) je kapradina z čeledi sleziníkovitých. Je nápadná a nezaměnitelná svým vzhledem. Jako jediná kapradina má celistvou, celokrajnou čepel listů, a je tedy snadno poznatelná. Ač je nápadná, s touto rostlinou se můžeme na našem území setkat jen velmi vzácně. Jde o výrazně stínomilnou rostlinu, která vyžaduje vysokou vzdušnou vlhkost a obvykle také bazické podloží. Vhodnými stanovišti jsou stinné skály a sutě v hluboce zaříznutých stržích a propastech, tedy místa, kde se často projevuje teplotní inverze. Vzhledem k těmto specifickým stanovištním nárokům je zajímavé, že se objevuje i na antropogenních stanovištích, převážně na vlhkém zdivu historických kamenných studní nebo ve spárách zdí. Takovýchto nálezů na sekundárních stanovištích v posledních letech přibývá. Právě pro svou vzácnost a ekologická a fytogeografická specifika je jelení jazyk celolistý řazen ke kriticky ohroženým druhům naší flóry.

V České republice se tato kapradina přirozeně vyskytuje jen na několika lokalitách. Za původní jsou považovány lokality na východě Moravy – v Moravském krasu, v Hranické propasti, v PR Trojačka, v Dolní Líštné u Třince a u Lipové-lázní v okrese Jeseník. V Čechách přirozeně roste v Českém krasu a také v Jizerském dole v Krkonoších.

Mimořádně významný nález této vzácné kapradiny, který proslavil Hodslavice v květeně ČR, byl objeven teprve v 50. letech minulého století. Tehdy ji při podrobném lesnickém mapování našli A. Zlatník a A. Vězda na balvanitých skalkách suťového lesa na severních svazích pod vrcholem Trojačky. Zpráva o třetím a přirozeném výskytu této kapradiny na Moravě se stala podnětem k vyhlášení přírodní rezervace Trojačka v roce 1969. Bohužel i přes důslednou ochranu a nezměněné ekologické podmínky lze od 80. let sledovat sníženou vitalitu

původně bohaté populace této kriticky ohrožené kapradiny. V současné době se jedná o jednotky jedinců rostoucích na této lokalitě.

foto: Suťový les na konci léta

ZA HUMNA VŠEDNOSTI

LENKA ŠÍCHOVÁ

VARIA

PANÍ LENKA ŠÍCHOVÁ SE
POKOUŠÍ OŽIVIT ODKAZ
FRANTIŠKA PALACKÉHO
PROSTŘEDNICTVÍM
ARTEFAKTŮ, KTERÉ NAZVALA
UMĚLECKÉ VYHLÍDKY
FRANTIŠKA PALACKÉHO.
JEJICH PROSTŘEDNICTVÍM
MŮŽETE HODSLAVICE ZAŽÍVAT
ZCELA JINAK, NEŽ JE OBVYKLÉ.

Hodslavice nejsou dokonalé. Nejspíš si je oblíbíte až na druhý pohled. Nejprve totiž musíte projet nespočtem zatáček této moravské dědiny a bude vás při tom napadat, že jste v životě nejeli delší vesnicí. Dojedete-li však až do středu obce, naskytne se vám půvabný pohled na starobylý dřevěný kostelík s řadou historických domků. Ty ještě pamatují doby, kdy kdysi poklidná dědina na pomezí Kravařska a Valašska nebyla dopravně přetížena hlavním tahem na Slovensko a nebyl důvod opouštět domy u cesty. Přijedete-li o víkendu, kousek toho klidu ale možná zažijete. A vydáte-li se dál, za humna, do malebných kopců s květnatými loukami a alejemi vysázenými kolem starých fojtových cest, objevíte krajinu dětství Františka Palackého. Ta se od jeho dob příliš nezměnila. Stačí jen přivřít oči a dnešní domy v představách zaměnit za bílé omítnutá či dřevěná stavení s šindelovými střechami. Malý ogar František tu běhal po stejných kopcích bos, sbíral v okolních „léskách“ maliny a také vodil krávu na pastvu.

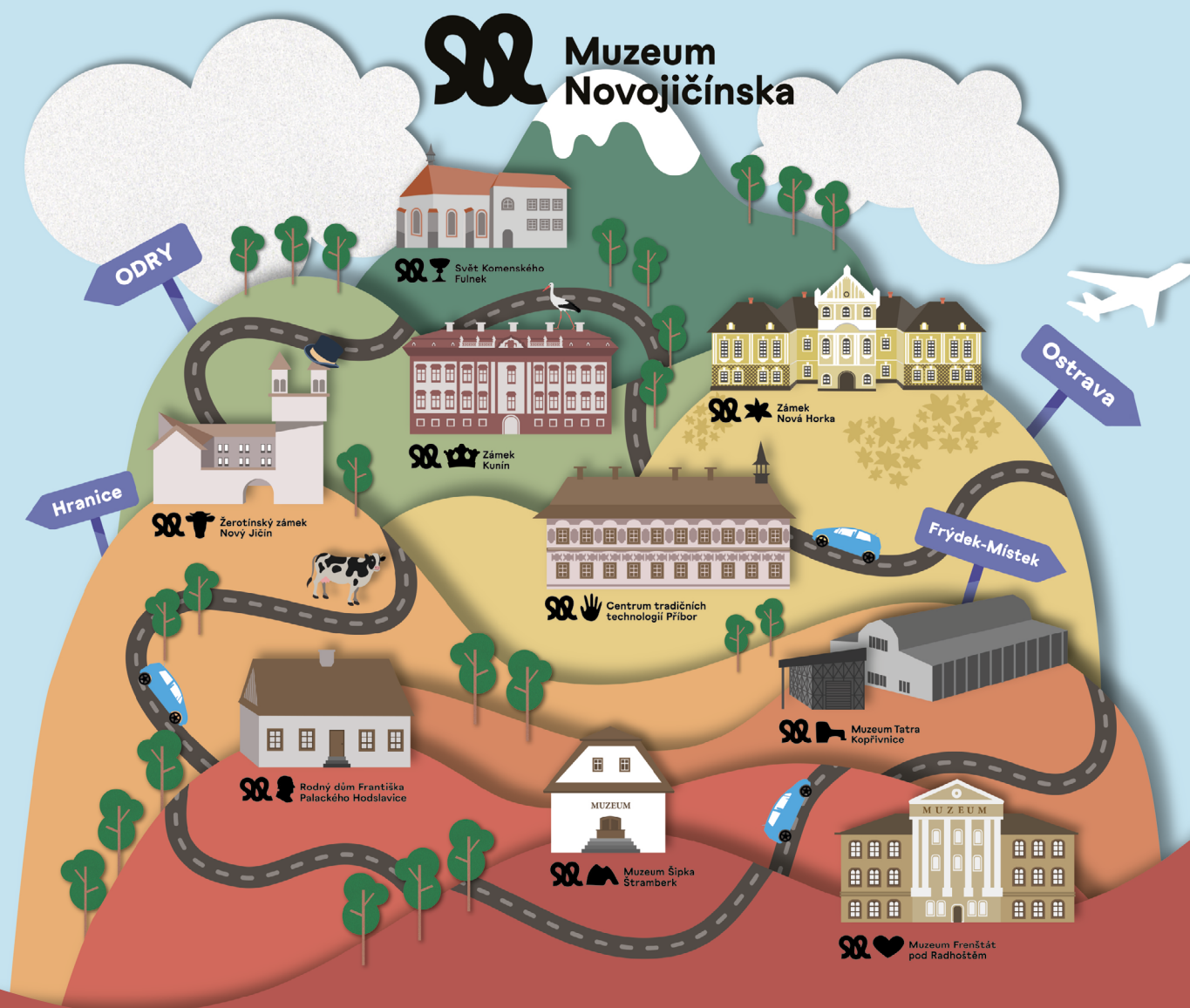
Na místa s tím nejdokonalším výhledem vás zavedou hodslavské fotopointy, nazvané Umělecké vyhlídky Františka Palackého. „Umělecké“ se nejmenují jen tak náhodou. Slova „umění“, „umělec“ či „umělecké“ jsou originální slova, o něž český jazyk obohatil právě Palacký. Na každém místě s vyhlídkou najdete fotogenický artefakt, dílo mistrů tesařů, truhlářů či kovářů, v němž je vepsán citát Františka Palackého. Vy tam můžete spočinout, potěšit se výhledem a také se stát součástí díla, jeho pointou. Nejvíce láká třímetrová Školní židle, která z vás rázem udělá trpaslíka. Nebo obří rám Frame Hodslavice, který z výšky kopce rámuje výhled na Palackého rodné Hodslavice a vy se můžete stát součástí obrazu. Neopomene-li vyhlídku Základní kámen s dokonalým 360° panoramatickým výhledem, odměnou vám bude louka ztrácející se v nekonečno.

Fotopointů je dnes v Hodslavicích šest. Kromě těchto tří na kopcích můžete navštívit další tři, které jsou umístěné přímo v historickém centru. Tam vás nejprve přivítá náves, které v Hodslavicích neřekne nikdo jinak než Plac, se sochou Františka Palackého a jeho citáty na dřevěných trámových lavicích. Můžete prozkoumat jeho útulný rodný domek, který stojí nad Placem a stalo se z něj mu-

zeum. Před ním je umístěn čtvrtý fotopoint, obří prstenec Krásověda, který nese název po Palackého filosofii krásy. Pokud hledáte pátý fotopoint, je třeba zajít v sobotu na prohlídku přímo do rodného domku. Je jediný, který je skrytý uvnitř, ale stojí za to a bude vás bavit. Jmenuje se Hodslavský kroj. Průvodkyně vám pomůže obléci kostým inspirovaný krojem Roziny Palacké, Františkovy sestry, a vy se v něm můžete vyfotit v jeho rodné světničce u vyřezávané kolébky. Kordulka stříbrem vyšíváná, sváteční fěrtoch z bavlněného saténu, bohatě vyšíváné rukávce nebo modře pruhovaná kanafaska, která se krásně točí? To vše můžete vyzkoušet přímo sami na sobě, k dispozici je krojový kostým pro ženy různých postav i holčičky od tří let. Poslední, šestý fotopoint se starobylou postelí a pruhovanou duchnou nazvaný Postel, hospoda, kostel prozrazuje více než 200 let starý tajemný příběh, který se odehrál v hospodě Na Fojtství č. p. 1. Právě v této hospodě František Palacký poseděl „na besedě“, když se přijel v závěru svého života rozloučit s Hodslavicemi. Vy si tam dnes můžete posedět také. Šestý fotopoint propojuje příběhem starou hospodu se vzácným, více než 600 let starým dřevěným kostelíkem sv. Ondřeje, který stojí hned vedle. Je obvykle zavřený, jako vzácná památka gotického stavitelství už neslouží pravidelným bohoslužbám. Každou sobotu v sezóně je ale otevřen pro návštěvníky. Můžete do něj nahlédnout, setrvat v tichu nebo si poslechnout vyprávění průvodkyně. Právě sobota je nejlepší den na výlet do Hodslavic, protože jsou obě nejvýznamnější památky otevřeny a můžete zažít všech šest Uměleckých vyhlídek Františka Palackého najednou.

fotky: Fotomísto v Hodslavicích

Vážení čtenáři, milí přátelé,

toto číslo Muzeum bulletinu má zvláštní postavení, je totiž číslem svého druhu posledním. Od počátku jsme vás v našem muzejním časopise seznamovali s jednotlivými pobočkami, které značka Muzeum Novojičínska sdružuje, přibližovali jsme vám naši práci, měli jste možnost potkat se se zajímavými osobnostmi, které se díky našemu širokému záběru zasazují o to, aby nejen naše muzeum, ale celý novojičínský region byl vnímán jako místo, které stojí za zamyšlení, zastavení a snad i za návštěvu. Pokud vás alespoň jeden z mnoha zde publikovaných textů zaujal, odhalil vám dříve neznámou zajímavost nebo vás dokonce ponoukl k opakované návštěvě našich poboček, pak měla naše několikaletá práce smysl.

Ať již znáte Muzeum Novojičínska od přátel, z médií či jste našimi pravidelnými návštěvníky, rádi se s vámi budeme stále znovu potkávat na všech našich pobočkách. Koneckonců co bychom si bez vás návštěvníků počali... Na viděnou.

**Muzeum
Novojičínska**

Muzeum bulletin číslo 01/24,
nepravidelná periodičita, datum vydání: 1. srpna 2024
Vydává Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace,
IČO 00096296, sídlem na ulici 28. října 51/12 v Novém Jičíně
Muzeum bulletin ISSN 2787-9518 (Print)
Muzeum bulletin ISSN 2787-9526 (Online)

Šéfredaktor: Pavel Dvořák
Obrazová redakce: Magdaléna Feilhauerová
Jazyková korektura: Jana Grygaříková
Sazba: Ondra Feilhauer
Tisk: Printo, s.r.o.
Evidenční číslo: MK ČR E 24121

Po stopách Palackého Hodslavice

Na kole za Palackým

Šlápněte do pedálů na cyklostezce Koleje!
Připravte se na pohodovou vyjížďku z Nového Jičína do Hostašovic se zastávkou v **Hodslavicích**, kde na vás každou sobotu až do konce září čeká Palackého pěknota.

Kostel sv. Ondřeje

Nejstarší dochovaná památka na území Hodslavic, s první písemnou zmínkou v roce 1411, je místem, u něž odpočívají manželé Anna a Jiří Palačtí, rodiče Františka Palackého.

Rodný dům Františka Palackého

Navštivte rodný dům Františka Palackého. Stálá expozice o životě a díle Františka Palackého, která zahrnuje také stručné dějiny jeho rodné obce Hodslavice.

Hodslavické fotopointy

Co je to ta pěknota? To přijďte odhalit v sobotu – v den, kdy můžete zažít všechny jedinečné fotopointy – obří **Školní židli**, **Základní kámen**, **Krásovědu** či **Frame** v okolí Hodslavic, ale také **Hodslavský kraj**, skrytý v zákoutích Rodného domu nebo **Postel hospoda kostel**, unikátní zátiší spojující kostelík s nedalekým hostincem.

Výletujte s Beskydy dětem

Kam s dětmi nejen v **Beskydech**, ale i za poznáním **Novojičínska**? Náš nový interaktivní průvodce je plný hravého objevování a už na vás čeká v Turistických informačních centrech.

Navštivte 6 fotopointů

v Hodslavicích

PŘIJEDTE K NÁM DO HODSLAVIC NA VÝLET V SOBOTU

— ZAŽIJTE VŠECH ŠEST UMĚLECKÝCH FOTOPUNTŮ PĚKNĚ NAJEDNOU —

CENA TURISMU 2022 BESKYDY – VALAŠSKO

SOBOTA V HODSLAVICÍCH PĚKNOTA

Umělecké vyhlídky Františka Palackého
Hodslavský kroj – Školní židle – Krásověda
Frame Hodslavice – Základní kámen

Otevřený unikátní
a nejstarší chrám v kraji
dřevěný kostelík sv. Ondřeje

Zážitkové prohlídky v rodném domě
Františka Palackého pro celou rodinu
se zkoušením hodslavského kroje

TIPY NA VÝLET I AKTUALITY
NAJDETE NOVĚ TAKÉ NA WEBU
I.HODSLAVICE.CZ

OTEVŘENO KAŽDOU SOBOTU OD 10:00 DO 17:00, OD KVĚTNA DO ZÁŘÍ